

hláská

ročník XXI, 2010, č. 2

Opevněný Bospor

Jan Pížl

Bospor. Úžina oddělující dva kontinenty, pruh vody a zároveň jádro dvou po sobě jdoucích světových impérií – byzantského a osmanského. Po mytické princezně Európě jedoucí na hřbetě býka překračovali úžinu šifitelé zemědělství, později obchodníci, umělci, učenci, jindy armády či epidemie všeho druhu. Bospor vždy spíše spojoval, než rozdělával. Protože ovšem politickým cílem bývá lidi spíše rozdělávat, než spojovat, vyrostla na březích Bosporu celá řada různých pevností. Ty, které se dosud zachovaly, svými rozmanitými formami názorně ilustrují dramatické dějiny tohoto úzkého pruhu mořské vody.¹⁾

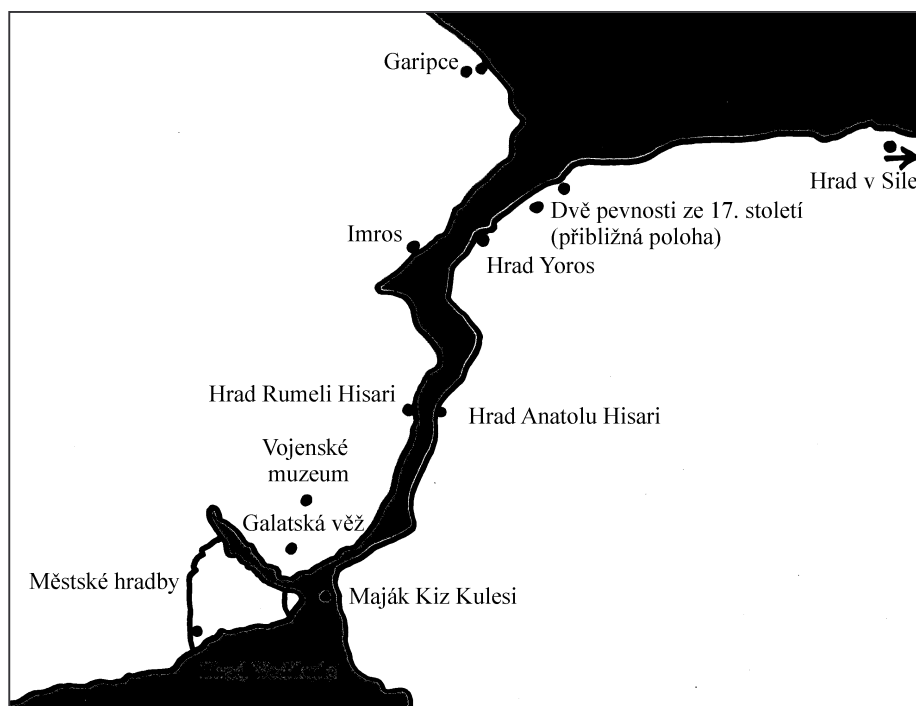
Zda nějaké fortifikace obklopovaly sídliště jménem Semistra a Lygos, které v době bronzové zaujímaly místo dnešního istanbulského starého města (Stambul), nevíme. V době řecké kolonizace vznikla u ústí Bosporu dvě sídla, která již nepochybně hradby měla. Později je zcela pohltily čtvrti istanbulské megalopole. Na místě Stambulu se rozkládalo Byzantion, čtvrti Kadikoy předcházela obec Chalcedon. Podobu jejich hradbe si můžeme pouze představit na základě jinde objevených relikvů z téže doby. Snad je obklopovaly kamenné zdi s pravouhlými baštami, jaké známe z řeckého Sunia či Asině.

Za své vzaly i římské pevnosti na Bosporu, ať už to bylo nové opevnění Byzantia, pevnost na místě hradu Rumeli hisari, či jiné. Teprve pozdní antika zde vybudovala fortifikace, přetrvávající dosud. Konstantin Veliký přetvořil staré Byzantion na Nový Řím. Zatímco starý Řím upadal, stalo se nové město středem známého světa a svým způsobem jím zůstalo po další jedno a půl tisíciletí.

Nový Řím byl také nově opevněn, ovšem i Konstantinovy hradby vzal čas. Jak však západní metropole upadala a centrum římského státu se posouvalo už natrvalo na Bospor, Konstantino-

pol rychle rostla. Počátkem 5. století nechal císař Theodosius II. vybudovat opevnění, které by chránilo i nové čtvrti položené před starou hradbou.

Tyto Theodosiovy hradby byly v obranyschopném stavu udržovány až do novověku a překonány byly jen dvakrát. Poprvé křižáky v roce 1204 – za situace, kdy ve městě nebylo nikomu jasné, jestli jde o spojence nebo o nepřítel a kdo je vlastně císařem. Podruhé hradby překonali Turci v roce 1453 – město ovšem hájila jen hrstka vojáků a hradby před posledním útokem Osmanů na několika místech prakticky strhli moderními děly. Naproti tomu vidělo konstantinopolské opevnění nespočet neúspěšných obléhatelů od Avarů přes Rusy až po Araby. Ti všichni odešli se zkrvavenými hlavami. Theodosiovy hradby tak přispěly k tomu, že Konstantinopol byla chápána jako symbol světvlády. Uvědomme si, že pojem „Byzantská říše“ je moderní novotvar. Obránci v roce 1453 umírali na hradbách s vědomím, že jsou posledními vojáky římské říše. Kon-

Fortifikační památky na Bosporu (kresba J. Pížl).

stantin XI. věděl, že je posledním v nepřetržité řadě římských panovníků, Romulem počínaje. „Císařský“ význam Konstantinopole byl uznáván i zvenčí. Všichni, kdo si na Východě dělali nárok na císařský titul, snažili se získat i toto město, ať to byl car Simeon bulharský, nebo sultán Mehmed Dobyvatel. Ještě naši husité uvažovali, že odmítali je Řím, lze vyjednávat s Konstantinopolí. A to už z říše zbývalo prakticky jenom hlavní město.

Příznačné je, že z doby přerodu římské na „byzantskou“ říši a z prvních staletí transformovaného císařství existují na Bosporu jen dvě velké pevnosti. Je to samo město Konstantinopol a hrad Yoros. Uzavírají jižní a severní ústí Úžiny. Více nebylo třeba. Vody Černého, Marmarského i Egejského moře střežilo říšské válečné námořnictvo. Po souši rozpínal císařský orel pařáty stovky kilometrů od břehů Bosporu. Docházelo sice k občasným krizím, ale z nich římský stát zatím vždy vybědl.

Až přišel rok 1204 a zrada západních spojenců – křižácké oddíly opanovaly město. Egoističtí západoevropští feudálové sice vytvořili cosi jako parodii na poražené impérium, to ovšem trvalo jen pár desetiletí. Tzv. Latinské císařství se brzy rozpadá. Jeho dědictvím je však smrtelné oslabení obnovené Byzance, která již nikdy nedosáhne bývalé moci. Druhým dědictvím krátké éry katolické vlády nad Bosporem se jeví nedůvěra pravoslavných obyvatel Východu k latinskému Západu. I Turci se časem ukážou jako přijatelnější nepřítel a okupant.

Po polovině 13. století rostou na Bosporu nové pevnosti a opravují se staré. Obnovené císařství si již nemůže být jisté ani plnou kontrolou Úžiny. Musí o ni soupeřit s Benáťany a Janovany, od 14. století i s Turky. Hradby přecházejí z ruky do ruky. Benáťané a Janované potřebují pevnosti jako základny obchodu a opěrné body pro cesty svých lodí do Černomoří. Turci se pomocí bosporských hradů snaží zajistit pro svá vojska přechody do Evropy a pevně obklíčit Konstantinopol. Poslední císaři využívají zdejších hradů k zoufalé obraně zmenšujícího se impéria. Vědí, že udržet volnou cestu Bosporem je nezbytné pro případnou pomoc Latinů či křesťanských států Kavkazu. Svědkem těžkých let 13., 14. a 15. století jsou kromě hradeb Cařihradu a Yorosu i hradby Anadolů a Rumeli Hisari, či menší opevnění na černomořském pobřeží poblíž ústí Úžiny, jako je hrad v Sile.

Nakonec osmanské síly vítězí a císařství přestává roku 1453 existovat. Vědomi si významu moderních palných zbraní pro své vítězství, uzpůsobují sultáni hradby města pro jejich používání. Těsně po dobytí Konstantinopole je postaven Hrad Sedmi věží (též Yedikule) jako hrozba podmaněným Řekům. Je sice napojen na hradby města, ale ne tak, jak bychom čekali. Místo toho, aby k nim přiléhá z vnější strany a zesiloval je, připojuje se zevnitř – to ilustruje, z které strany se předpokládal útok.

Nová říše rychle upevní své pozice, a pevnosti na Bosporu – stejně jako v nejlepších časech Byzance – ztrácejí smysl. Sultánova vojska bezpečně kontrolují moře i pevninu stovky a stovky kilometrů od Úžiny. Hradby se mění v kasárna, vězení, stanice celní kontroly. Jedině Yorosu je věnována výraznější péče. Na severní straně Černého moře sice není pro Osmanský stát odpovídající nepřítel, nepanuje tam však ani onen Pax ottomanica a tak je třeba vstup do Bosporu z této strany přeci jen jistit. Jediným významnějším opevňovacím počinem od výstavby Yedikule je opev-

Porta Aurea (foto J. Pížíl 2009).

nění paláce Topkapi v Istanbulu, které však má spíše reprezentativní než skutečně vojenský význam.

Zvrat přichází se 17. stoletím. Ač to dlouho není zcela zřejmé, osmanskému impériu dochází dech. Budoucí „nemocný muž na Bosporu“ se nakazil stejnou infekcí, která před lety zabila Byzantskou říši. Přežil a nezreformovaný správní systém, odstředivé tendence elity, sociální, náboženské a národnostní rozpory jsou bakteriemi, které říši po staletích „nemoci“ zahubí.

Jedním z prvních příznaků je vpád kozáckých lodí do Bosporu. Roku 1624 podnikla flotila 150 lodí z ukrajinské Síče pirátský nájezd, při kterém hořela předměstí Istanbulu. Nízké kozácké lodice využily toho, že na moři splývají s obzorem a vyhnuly se tak sultánovým plavidlům. Šokovaná osmanská vláda nařídila opravu Yorosu a dalších fortifikací.

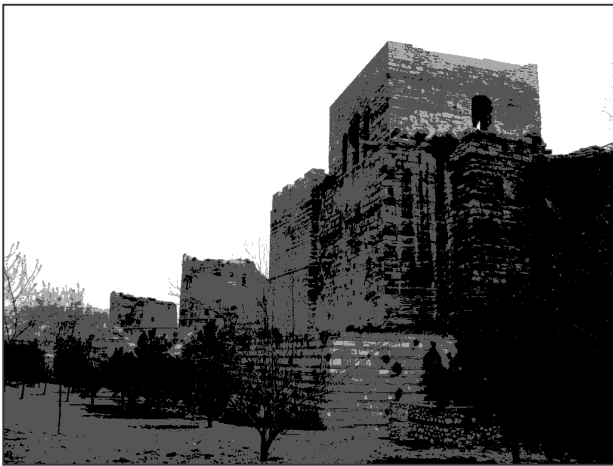
Jak se habsburská vojska probíjávala Balkánem a nad Černým mořem sílilo Rusko, Osmané stále naléhavěji cítili nutnost zabezpečit přístup ke své metropoli. V ústí Bosporu tak vznikaly během 17. a 18. století nové pevnosti (např. v Garipce).

Moderní pancéřové lodi a jejich dalekonosná děla však nakonec učinila všechny tyto fortifikace zbytečnými. Na konci I. světové války byl Istanbul pokořen právě z moře a bez boje. I to bylo jedním z důvodů, proč zakladatel turecké republiky Mustafa Kemal Atatürk přenesl hlavní město do vzdálené, vnitrozemské Ankarý.

I pro nový turecký stát má však Bospor strategický význam. Při jeho severním ústí jsou velké plochy země zakázaným vojenským územím, což ztěžuje návštěvu některých starých fortifikací. U důležitých státních budov, kasáren, ale např. i na hradě Yoros se návštěvník setkává s opevněními nejmodernějšími – kulometnými hnízdy z pytlů s pískem, anebo strážními body z betonu. Ty tvoří betonová zeď (podle konkrétního terénu může být různě zalomená) s pravidelně rozmístěnými střílnami. Síla takové zdi je obvykle jen v několika desítkách centimetrů, zjevně vojákům neposkytuje o mnoho větší ochranu než ony pytle s pískem. V příkopu před branou hradu Yoros je jeden takový opuštěný a tím přístupný prohlídce (malá praktická rada – zákazy fotografování a vstupu do vojenských objektů a území bere turecká armáda dost vážně).²⁾

Významnější pevnosti na Bosporu

Hradby vybudované za Theodosia II. byly sice udržovány a opravovány po mnoho století, lze však říci, že za tu dobu se jejich původní vzhled příliš nezměnil. Od Zlatého

Hradby Konstantinopole (foto J. Pízl 2009).

rohu k Marmarskému moři se v délce 7 km táhnou tzv. pozemní hradby. Jsou nejsilnější, neboť po souši byla Konstantinopol nejzranitelnější. Opevnění zde tvoří několik pásů hradeb (v zvláště důležitých úsecích až tři) zesílených řadou věží. Věže střídají čtverhranné či polygonální půdorysy, vcelku výjimečně také oblé. Některé zesiluje ještě jakýsi vlastní parkán.

Hradby řečené mořské, chránící pobřeží města, jsou o něco skromnější. Tvoří je jen jedna linie, ovšem s imponující délkou 14 km. Z dnešního pohledu je vážně narušuje Bukoleon, jeden z císařských paláců vestavěný přímo do hradeb. Jeho vnější zeď se směrem k moři otvírá řadou velkých oken. Ve středověku se však těsně pod palácem rozkládal jeden z městských přístavů, který měl vlastní opevnění na přístavní hrázi. Jako ostatní dávné cařihradské přístavy i tento se dnes skrývá částečně pod mořskou hladinou, částečně pod nadvázkami a náplavami, které původní pobřeží značně rozšířily. Na rozdíl od souvisle dochovaných pozemních hradeb zůstaly z těch mořských dodnes jen některé úseky.

Materiálem pro stavbu opevnění byla cihla a kámen (vápenec, mramor). Stavitelé oba materiály z dekorativních důvodů různě kombinovali. Projdeme-li se dnes podle nich, nacházíme často zajímavé detaily. Vzhledem k spotřebě materiálu používali Theodosiovi stavitelé i „bouračky“, kámen z rušených budov. Tak můžeme v hradbách objevit zazděné sloupy, hlavice, římsy a překlady ze starších antických staveb. Některé dodnes nesou zlomky nápisů v řeckém písmu, rostlinný nebo architektonický ornament. Kameny s kříži nebo císařskými orly byly do hradeb samozřejmě zazdívány záměrně.

Druhotné použití antických mramorů je nejvýraznější na tzv. Mramorové věži. Ta stojí v místech, kde se pozemní hradby spojují na pobřeží Marmary s mořskými. Celá její dolní polovina je kompletně obložena kusy mramoru různého původu. Na jednom z nich dodnes spatříme vyrytý plán pro hru mlýnek. Kámen byl nepochybně vzat z dláždění nebo schodiště nějaké veřejné budovy. Ostatně mlýnek se v Istanbulu s oblibou hraje dodnes.

Současný stav opevnění je výsledkem staletí chátrání a velké rekonstrukce v osmdesátých letech. Turci samozřejmě nemohli restaurovat celou linii hradeb a tak vybrali jen některé úseky. Přednost dostaly části navštěvované turisty (u kláštera v Choře, u pobřeží). V ostatních částech se často stává, že opravená věž shlíží na zčernalé trosky

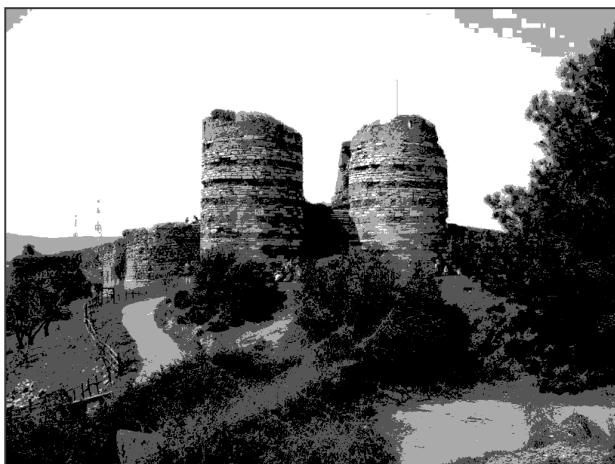
zdi. Působí to trochu jako pěst na oko, ale na druhou stranu představují cařihradské hradby památkářskou výzvu, jaká třeba v Čechách nemá obdoby, takže těžko srovnávat.³⁾

Hrad Yoros se tyčí na místě starověkého chrámu. Od pozdně antických časů je zde pevnost. Pozůstatkem těchto nejstarších dějin jsou sloupy zazděné ve věžích brány a zejména krásná mramorová římsa pohozená před hradní branou. Mohutné hradby i poloha na skalnatém kopci nad mořem dlouho odrazovaly jakékoliv nepřátele. Až roku 1305 se pevnosti zmocnili Turci. Císařská armáda je zakrátko vyhnala, ale v roce 1391 byli zpět. Sultán Bajazid I. řečený Blesk viděl v získání Yorosu jeden z prvních kroků k ovládnutí Konstantinopole. Později nechal z hradeb lámat kámen ke stavbě pevnosti Anadolů blíže městu. Pokusy Byzantinců znovu se hradu zmocnit skončily neúspěchem. Začátkem 15. století však mladý osmanský stát oslabila invaze Mongolů a toho využili Janované. Roku 1414 se pevnosti zmocnili a následně ji stavebně upravili. Když se Turci vzpamatovali ze svých problémů s kočovnými, uvědomili si, že silná pevnost v rukou nepřítele ohrožuje (teď již jejich) Konstantinopol. Rok po dobytí města sultán Mehmed vyhání Janovany z Yorosu. Pevnost dále funguje jako turecký bod. Začátkem 16. století staví na nádvoří mešitu. Fortifikace jsou rozšiřovány ještě v 17. a 18. století. Pro svoji polohu nad ústím Bosporu je hrad Yoros ve 21. století stále vojenským objektem. Sama pevnost se proměnila ve zříceninu, ale vnitřní hrad je vhodnou pozorovatelnou a na rozsáhlém předhradí vznikají domy se služebními byty vojáků. Růst turistického ruchu sice uvolnil vnitřní hrad pro návštěvníky, předhradí však zůstává zakázanou zónou.

Hradní kopec je vlastně ostroh. Z jedné strany ho chrání hluboké údolí s malebnou vsí Anadolů Kavagi, z druhé strany pak vody Úžiny. Pouze v jednom směru je terén rovný. Na nejvyšším bodu kopce se nachází vnitřní hrad. Pak terén poměrně strmě klesá až k moři. V této části se rozkládá rozsáhlé „předhradí“. Dodnes se dochovaly jednotlivé úseky opevnění této části areálu a několik věží či bašt. Jsou však v horším stavu než vnitřní hrad a jejich prohlídce brání vojenské využití. Nezachovala se mohutná hranolová věž, kterou podle starých rytin končily hradby u moře (zhruba v místech dnešního majáku).

Vnitřní hrad má zhruba oválný půdorys. Na hradbách jsou dosud patrné slepé arkády, původně nesoucí ochoz (podobné najdeme i na některých úsecích konstantinopolských hradeb). Z hradeb vystupují bašty okrouhlého půdorysu, ale nejvýraznějším prvkem je brána. Nachází se ve zdi sevřeně dvěma mohutnými věžemi. Celek brány je nejvyšším prvkem hradní obrany. Je to dáno mírně stoupajícím terénem před branou, který tato musí převýšit. Branské věže mají zajímavý půdorys. Jde o čtverec, ve směru předpokládaného útoku vypouklý. Vypouklina je plná, interiér věží tedy čtvercový. Obrannost těchto staveb zvyšuje i cihlová klenba vnitřních prostor. Před branou pochopitelně nechybí hluboký příkop, doplněný moderním betonovým vojenským stanovištěm.

Kombinace kamenného a cihlového zdíva brány (někde jsou cihly nahrazeny pálenými střešními taškami), stejně jako reliéfy s kříži a řeckými písmeny naznačují, že brána byla v této podobě vystavěna již za byzantských časů. Po nějakém čase průchod branou zazdili. Bylo to časté opatření v dobách zmatků a nejistot, které postihlo

Brána hradu Yoros (foto J. Pížl 2009).

mnohé reprezentativní, ale pro obranu zbytečně velké či početně nadbytečné brány například i v hradbách Konstantinopole. Nový vstup prorazili v boční zdi hradního jádra.

Z novověkých obranných prvků je zajímavý zejména krytý střelecký koridor, táhnoucí se podél přístupové cesty od vsi Anadolı Kavagi, kde je i malý přístav. Koridor je dnes bohužel téměř zakryt zemí.

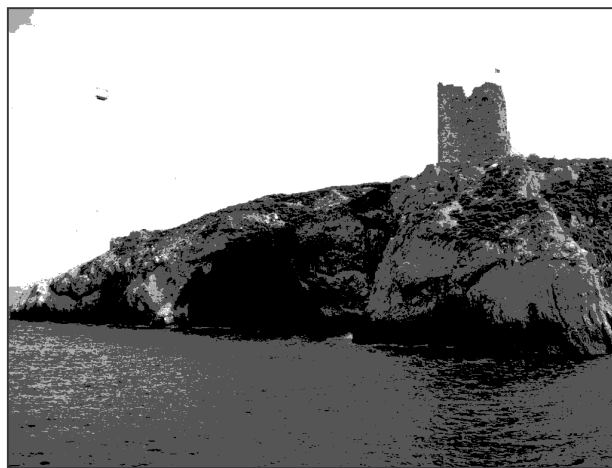
Podle údajů v turistických průvodcích by se na protějším břehu Bosporu měla nacházet menší středověká pevnost Imros a severně od Yorosu dvě fortifikace ze 17. století.⁴⁾

Hrad v Sile už nepatří mezi bosporské památky, leží na černomořském pobřeží, ovšem s Úžinou má historické souvislosti. Lodě plující od severu a východu k ústí Bosporu se obvykle u Sile přiblížily k maloasijskému pobřeží. Proto tu Janované vystavěli ve 14. věku malou pevnostku. Možná se tak stalo na starších základech. Byla jednou z mnoha na dlouhých cestách jejich lodí z Itálie na Krym. Dost možná, že ve čtyřicátých letech tudy proplula i nešťastná loď vezoucí Evropě černou smrt.

Zřícenina hradu se nachází na ostrůvku u pobřeží. Z jeho polohy je vidět, že šlo skutečně výhradně o námořní základnu a nic více, protože pobřeží je v okolí většinou vyšší než ostrůvek. Dokonce i obyvatelé městečka Sile na hrad shlíželi svrchu. Posádka hradu mohla dlouhodobě fungovat jen za předpokladu dobrých vztahů s nejbližším zázemím. Areál zříceniny je dnes nepřístupný, ale lze si jej dobře prohlédnout z návrší, které vystupuje z linie pobřeží jako poloostrov a hradní ostrov vzdálený jen pár metrů převyšuje. Pokud zde, nebo na skaliscích vystupujících z moře v blízkosti hradu nějaké opevnění kdysi stálo, nezachovalo se. Hrad mohl být původně přístupný po nějaké mostní konstrukci nebo pouze lodí. Není ani vyloučeno, že původně stál na poloostrově, který postupně rozrušil vítr a voda.

Areálu dominuje čtvercová věž s velkými okny v horní části. Naznačují, že stavba měla význam i jako maják. Zbytek ostrůvku je holý, pouze na jeho nejzazším výběžku do moře jsou pozůstatky druhé čtverhranné budovy (věže?) a po obvodu areálu nepatrné pozůstatky zdi.⁵⁾

Naproti Cařihradu, přes vody Zlatého rohu, se rozkládá kdysi samostatné město Pera (též Galata). Vzniklo v pozdní antice, císaři a sultáni zde povolovali usazování janovských kupců, později se město stalo částí Istanbulu. Některé jeho uličky a kostely dodnes připomínají středověkou Itálii. Peře samozřejmě nechybělo opevnění. Městské hradby skrom-

Hrad v Sile (foto J. Pížl 2009).

nějším způsobem napodobovaly ty cařihradské. Měly zhruba podobu trojúhelníku, rozděleného dvěma dalšími pásy zdí na tři části. Ve vrcholu trojúhelníku dominovala celému opevnění tzv. Galatská věž. Ta je (až na pár nepatrných zbytků zdí u Zlatého Rohu) také jediným dochovaným pozůstatkem galatských fortifikací. V minulosti se o ně nikdy nebojovalo. V roce 1453 se zdejší Italové poddali Mehmedovi dobrovolně, za slib rozsáhlé autonomie.

Asi nejneobvyklejší fortifikací, kterou lze na Bosporu spatřit je velký řetěz ve vojenském muzeu. Roku 1453 přetínal vjezd do zálivu Zlatého Rohu. Celý jeden dlouhý úsek cařihradských hradeb tak byl chráněn přímého tureckého útoku a město od úplného obklíčení. Po marných pokusech řetěz poškodit nakonec sultán Mehmed nařídil vybudovat jakousi dřevěnou dráhu, po níž nechal přetáhnout své válečné lodě z Úžiny do zálivu po souši. Řetěz tím obešel. Použití takové zábrany na ochranu přístavu nebylo v daných zeměpisných podmínkách neobvyklé, známe ho například z tureckého dobývání Rhodu ze zhruba stejné doby.

Ve vojenském muzeu pak lze spatřit i další věci související s bosporskými pevnostmi, např. pověstná bronzová děla, použitá k překonání konstantinopolských zdí.⁶⁾

Hrad Yedikule, nebo též hrad Sedmi věží, přiléhá k městské hradbě v místech styku pozemní a mořské zdi. Má půdorys pěticípé hvězdy. Hrad je vybaven řadou bašt a věží na okrouhlém, polygonálním, čtvercovém i trojúhelníkovém základě. Hlavní obranný prvek však představuje trojice velkých věží a těleso někdejší Porty aurey, antické městské brány. Císař Theodosius I. zde – na přístupové cestě k městu – dal koncem 4. století vybudovat vítězný oblouk. Když se město rozrostlo a Theodosius II. nařídil vybudovat nové městské opevnění, byl starý oblouk pojat do něj a využit jako honosná brána. Zdejší vrata bývala kdysi pokryta zlatými pláty. Už pozdní císaři však nechali bránu zardít a Turci v těchto místech k městské zdi přistavěli svůj hrad. Tak v letech 1457 – 1458 vznikl Yedikule. Mohutné těleso zarděné brány se dvěma obrovskými baštami se stalo součástí nové pevnosti. Tři věže v hradbách směrem do města jsou typickými příklady osmanského pevnostního stavitelství. Podobné najdeme na Rumeli Hisari, v městských hradbách Soluně a jinde po někdejší turecké říši. Jde o dva válce vsunuté do sebe, přičemž vnitřní válec převyšuje vnější. Mezi nimi jsou vsunuta schodiště a menší místnosti. Interiér vnitřního tubusu pak zabírají rozsáhlejší sály, velmi špatně osvětle-

Z interiéru věže na Yedikule (foto J. Pížl 2009).

né, ale vybavené krby. Na ochozu vnitřního i vnějšího válce pak bylo možné postavit děla schopná postřelovat okolí pevnosti, ale i flankovat její kurtiny. Naopak nepřátelské dělostřelbě by masivní a oblé zdivo věží snadno odolávalo. O tom, že stavitelé hradu počítali s hojným využitím palných zbraní svědčí i rozdělení ochozu staré městské hradby (alespoň úseku, který byl pojat do areálu pevnosti) na jakési kóje pro jednotlivé vojáky. To může mít jen jeden důvod – minimalizovat škody, které by mohlo napáchat roztržení primitivní pušky.

Vnitřní plocha hradu je dnes holá, pouze torzo minaretu připomíná zaniklou zástavbu (domy pro vojáky, mešita, kašna, hřbitov). Kamenné dělové koule a bronzový kanon pokrytý měděnkou s arabským nápisem připomínají původně plánované využití hradu. O Yedikule se však nikdy nebojovalo a tak nad vojenskou funkcí areálu brzy převážila jiná, děsivější. Po krátké peripetii, kdy pevné zdi Yedikule střežily osmanský státní poklad, se sem nedobrovolně nastěhovali státní vězni. Ve zdejších věžích trávili svůj čas diplomaté států, s nimiž vedla Vysoká Porta válku, stejně jako nepohodlní velmoži a princové či důležitá rukojmí. Čekali tu, zda se otevřou vrata pevnosti (mimo chodem jen jedna jediná, v hradbě směrem k městu) a oni se vrátí ke svým hodnostem a úřadům, anebo zda se jedné noci objeví kat se škrtící šňůrou... Horší z obou možností zde potkala i svrženého sultána Osmana II. Bylo to v roce 1622, kdy poprvé v dějinách státu poddaní otevřeně připravili o život svého panovníka. Pro osmanskou říši to byla temná předzvěst nastávajícího úpadku.

Střelecké kóje na hradbách Yedikule (foto J. Pížl 2009).

Věžeňskou minulost připomínají nápisy vyryté na zdech hradu vězni během vazby anebo na jejich památku po propuštění. Mnohé jsou v latině a němčině – tichá ozvěna válek mezi Habsburky a Osmany v nichž trpělo i tolik lidí z Čech. Život v tureckém pevnostním žaláři (jaký po určitou dobu fungoval prakticky na všech bosporských hradech) popisuje ve svých pamětech i český pán Václav Vratislav z Mitrovic, který zde v 17. století uvízl jako páže v družině císařského vyslance. Bez zajímavosti není ani líčení vězení na Yedikule v knize Šťastná hvězda od M. Waltariho. Jde sice o literární fikci, ovšem podloženou autorovou znalostí Cařihradu.⁷⁾

Velmi podobný Yedikule je hrad Rumeli Hisari, tedy Evropská pevnost. Pod malebnějším názvem „Přetínač úžin“ ho nechal těsně před obležením Konstantinopole vybudovat Mehmed II. Rozsáhlá pevnost měla zastavit předpokládanou námořní pomoc Západu. Chudák sultán netušil, že katolická Evropa nechá Byzanc na holičkách a že do výstavby pevnosti strká peníze zbytečně. V pouhých několika měsících zbudovaný hrad po dobytí Konstantinopole sloužil jako celní stanice, vězení a nakonec bydliště chudiny, která si v jeho zdech vybudovala malou vesničku. Ta byla odstraněna v 50. letech 20. století a Rumeli Hisari je od těch dob muzeem. Po stavební stránce je podobný výše popsané pevnosti Yedikule. I on je tvořen především trojicí mohutných věží a řadou dalších menších, pospojovaných liniemi hradeb. Vzhledem k prvotní funkci hradu přiléhá dlouhý úsek zdi přímo k pobřeží Bosporu.⁸⁾

Hrad Rumeli Hisari (foto L. Pížlová 2009).

Protějškem Rumeli na druhém břehu průlivu je Anadolu Hisari, tedy Anatolská pevnost. Je to hrad podstatně skromnějších rozměrů. Koncem 14. století ho vybudovali Turci v rámci příprav na dobytí Cařihradu. Hrad střídal majitele, jak už to bylo ve zmateném století před pádem císařství běžné. V polovině 15. století význam Anadolu zastínila nová pevnost na evropském břehu. Od té doby hrad upadal až do druhé půlky 20. století, kdy se z něj stal turistický cíl. Anadolu je mnohem skromnější než Rumeli. Leží těsně při vodě a okolní kopce ho výrazně převyšují. Z toho vyplývá, že úkolem hradu bylo střežit cestu Úžinou a nic jiného. Spíše než pozdější turecké pevnosti s jejich typickými okrouhlými věžemi, připomíná Anadolu Hisari evropské hrady. Je to dáno hlavně tím, že jádrem je zde mohutný donjon obdélného půdorysu. Snad to souvisí se vznikem stavby v době, kdy Osmané teprve hledali svůj způsob opevňování a byli více ve vleku byzantských a latinských tradic.⁹⁾

Hradby paláce Topkapi (foto J. Pížl 2009).

Novověkou opevňovací památkou na Bosporu jsou zejména hradby paláce Topkapi Serail, sídla pádišáhů. Rozlehlý areál vznikl v době, která v západních dějinách odpovídá renesanci a baroku. Nejstarší pavilon si tu nechal zbudovat už Mehmed Dobyvatel. Dataci hradeb se autorovi nepodařilo nikde najít, ale nejspíš pocházejí z konce 15., či počátku 16. století. Sestávají z početné řady dovnitř otevřených hranolových věží spojených úseky zdi s cimbuřím. Oddělují areál paláce a jeho zahrad od města. Na obou koncích se napojují na staré městské zdi. Právě s nimi opevnění paláce zajímavě kontrastuje. Hradby Topkapi jsou oproti městským nižší, jejich věže skromnější co do výšky i půdorysu. Těch věží je zde však nahuštěno více, než by bylo z obranných důvodů nezbytné – o to je však výraznější celkový dojem. Zdá se, že s případnou obranou hradeb paláce se příliš nepočítalo, že měly být spíše reprezentativním oddělením Serailu od zbytku města. Maximálně měli udržet vně případná vzbouření obyvatel. O tom, že jim nebyla přikládána velká důvěra co do obranyschopnosti, svědčí ozdobný vyhlídkový altán, který byl zbudován na místě jedné z věží již v první polovině 18. století. Před hradbami také neexistovalo nikdy nic jako parkán nebo příkop. Naopak, vedla podél nich rušná ulice užívaná i k přehlídkám a výstavbám důležitých budov, např. sídla úřadu velkovezíra.

Poslední fortifikací, o které se zmíní tento příspěvek, je zbytek jednoduché zdi s cimbuřím obíhající kdysi maják Kiz Kulesi. Poloha majáku na ostrůvku v průlivu vedla k jeho využití coby celní či karanténní stanice. Proto zde víceméně symbolické opevnění vzniklo. Dnes je z velké části zničeno novější zástavbou.

Život kolem cařihradských hradeb

Hradby Konstantinopole svým způsobem žijí dodnes. Úseky při mořském pobřeží nebo u kláštera Chora jsou cílem nájezdů turistických hord, ale to je spíš výjimka. Většina úseků přiléhá k chudším, návštěvnicky „nezajímavým“ částem města. Ten, kdo se dívá, ale právě kolem hradeb může vidět Istanbul jako živoucí město, tolik odlišné od Istanbulu – turistické atrakce. V ruinách zdi žijí (očkování) toulaví psi a místy bezdomovci, hrají si tu děti. Platí to zvláště pro střední část úseku pozemních hradeb. Z jedné strany hradbu obklopuje dálnice, jejíž zplodiny dávají zdem černý nádech a pochmurný vzhled, z druhé uličky obytné zástavby. Je chudší, na naše poměry místy skoro bídná, ale

Konstantinopolské hradby (foto L. Pížlová 2009).

je tu živo. Ostatně některé věže mořských hradeb si lidé přestavěli na domy přímo.

Důležité silnice vcházejí do města průlomy v hradbách, mnohé menší však dosud využívají původní brány. Situace, kdy se dvouproudá silnice v průjezdu brány náhle zužuje na jeden pruh, často vyvolává dopravní problémy. V Istanbulu je neřeší policie, ale důchodci vybavení pěstálkou a čepicí s logem městské správy.

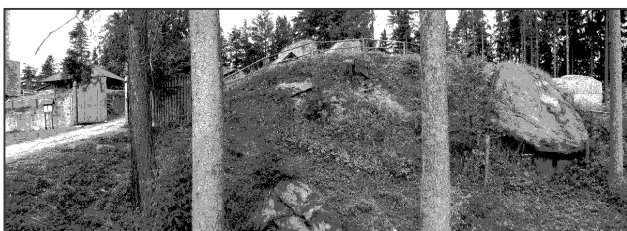
Na mnoha místech k hradbám přiléhají hřbitovy, jinde parky. V dubnu parky rozzáří stovky tisíc tulipánů v neuvěřitelné škále barev a tvarů. Istanbulské rodiny se tu v ten čas procházejí a obdivují se nádheře květů. Je to zvláštní kontrast, křehké barvy tulipánů a nadčasová pochmurnost starých hradeb. Ale takový, plný kontrastů, je celý Istanbul a právě v tom spočívá jeho kouzlo.

Poznámky: **1)** Existuje rozsáhlá, hlavně překladová beletrie v níž bosporské pevnosti hrají významnou úlohu. I když jde o literární fikci, vychází mnohdy z autorovy znalosti Istanbulu. Za zmínku stojí knihy M. Waltariho (Waltari, M.: Pád Cařihradu. Praha 1995; Waltari, M.: Šťastná hvězda. Havlíčkův Brod 2002). Bez zajímavosti nejsou ani některé memoáry související s Istanbulem. Turecký spisovatel Omar Pamuk vzpomíná, jak v padesátých letech rozsáhlá pole ruin, zejména pak v místech hradeb, působila na psychiku obyvatel Istanbulu (Pamuk, O.: Istanbul. Praha 2006). Naopak odborná literatura se fortifikacím na Bosporu věnuje spíše z historicko-politického než z kastelologického nebo architektonického hlediska. Tento text je sestaven na základě zdrojů uvedených u jednotlivých míst a především vlastního pozorování popsanych památek. **2)** Brice, M.: Tvrze, hrady a pevnosti. Praha 1999; Kolektiv: Dějiny Byzance. Praha 1992; Runciman, S.: Pád Cařihradu. Praha 2003; **3)** Brice, M.: Tvrze, hrady a pevnosti. Praha 1999; Maxwelová, V.: Istanbul. Praha 2005; Kolektiv: Dějiny Byzance. Praha 1992; Pamuk, O.: Istanbul. Praha 2006; Runciman, S.: Pád Cařihradu. Praha 2003; http://en.wikipedia.org/wiki/Walls_of_Constantinople. **4)** http://en.wikipedia.org/wiki/Yoros_Castle. **5)** Maxwelová, V.: Istanbul. Praha 2005. **6)** Brice, M.: Tvrze, hrady a pevnosti. Praha 1999; Runciman, S.: Pád Cařihradu. Praha 2003. **7)** Maxwelová, V.: Istanbul. Praha 2005; http://en.wikipedia.org/wiki/Yedikule_Fortress#Yedikule_Fortress; informační panel v areálu hradu. **8)** Brice, M.: Tvrze, hrady a pevnosti. Praha 1999; Maxwelová, V.: Istanbul. Praha 2005. **9)** <http://en.wikipedia.org/wiki/Anadoluhisar%C4%B1>.

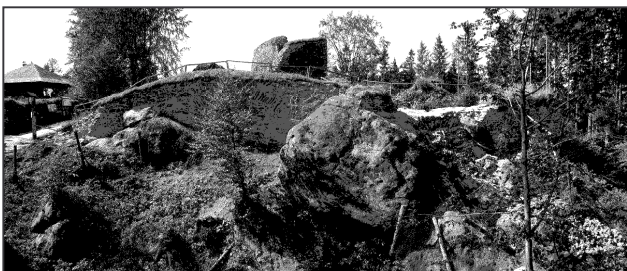
Hrad Orlík v roce 2009 opět poodhalil střípky z historie

František Kocman

Od počátku května roku 2009 byly zahájeny další zabezpečovací práce na hradě Orlík nad Humpolcem. Práce byly zaměřeny na opravu části rozrušeného zdiva renesančního paláce a dokončení oprav bastionového opevnění hradu vpravo od vstupu do hradu. Před archeology tak stál úkol nalézt celý průběh zdiva dle pozůstatků konstrukcí vystupujících ze sutin. Na práce stavební byl přislíben příspěvek kraje Vysočina pro zachování kulturních památek v kraji, dále na vlastní archeologický průzkum příspěvek z Fondu Vysočiny. Zbylé náklady jsou financovány městem Humpolec.

Stav reliktů zdiva vých. stěny bastionu před zahájením prací.

Stav před dokončením prací – srpen 2009.

Vlastní výzkum již od počátku provázely problémy s interpretací reliktů a konstrukcí. Po odkryvu zdiva Klubem českých turistů v roce 1941 se nepodařilo již odhalené zdivo zajistit a z posledního roku dodnes chybí fotodokumentace postupu prací. Po druhé světové válce se nepodařilo na snahy KČsT navázat a tak část areálu, odhalená v reliktech, byla ponechána v lesním porostu působení povětrnosti. Mohutné lesní stromy vyrostlé náletem na zdivo a v jeho blízkosti až do jejich odkácení v roce 2008 ohrožovaly reliktu staveb vnějšího opevnění. Kořeny stromů rozvolňovaly zdivo. Destrukci reliktů napomohly i neodborné výkopy provedené na lokalitě v minulosti.

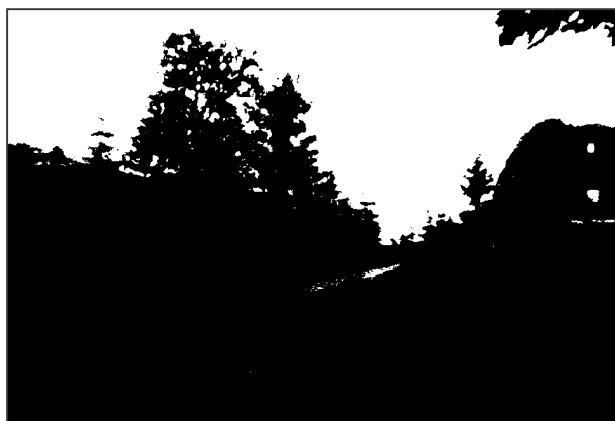
Při počátku odkryvu, v navázání na severovýchodní roh bastionu, se tak nedařilo najít a rozpoznat co je zdívem, záměrnou rovnaninou nebo destrukcí. Se stejnými problémy se pracovníci archeologa setkali při odhalování zdiva vnějšího líce od rohu k mohutnému skalnímu suku. Přestože jsme věděli o reliktech zdi na skále pod drnem, byla tato partie ponechána záměrně na konec odkryvů aby nedošlo k její předčasné ztrátě. V první fázi se tak zdálo, že mezi rohem bastionu a skálou se nacházel kdysi mohutný odlehčovací klenutý pas ztužující konstrukci, který se sesul po stráni do příkopu. Práce tak byly přesunuty do části mezi skálou a vstupem do hradu. Zde bylo poměrně snadno nalezeno zdivo i s částí vnějšího líce, výrazně poškozené v místech pařezů stromů a rozpadlých částí skalních bloků. Část zdiva vnějšího líce těsně u průjezdu se také nedařilo

nalézt. Jen stopy maltou spojených kamenů dávaly zdát, že se pohybujeme v místech odlámaného zdiva až na sklaní podloží. O to více nás překvapil nález zdiva kolmo navazujícího na tyto reliktu (se zachovalým vnějším lícem), přestupující hradbu ve směru k přístupu do hradu od valového opevnění. Obdobnou situaci nám přinesl výzkum vlevo od vstupu, kde se předpokládalo ukončení hradby s průjezdem. I zde bylo nalezeno zdivo směřující k valu, přesahující linii hradby bastionu. Tento nález nám dal tušit významný objev, a to, že jde o pozůstatky samostatné budovy první hradní brány. Dalším významným nálezem byl otupený hrot špičky kuše, nalezený vlevo od brány v rohu zdiva.

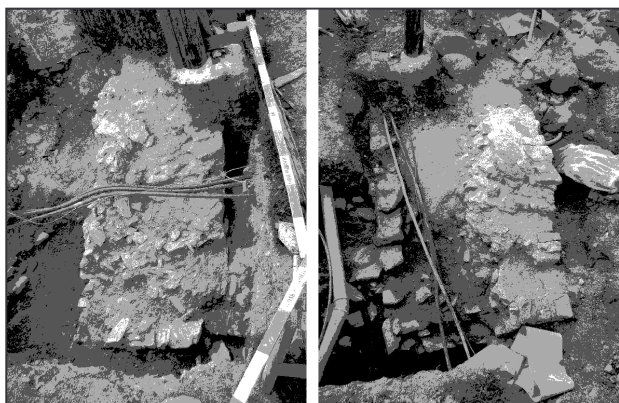
Další zajímavosti nenechaly na sebe dlouho čekat a tak na nejvyšším místě bastionu byly nalezeny reliktu dvou zpevněných ploch – tzv. "palpostů" – palebných postavebních děl chránících hrad. Pod těmito reliktu se nacházely zánikové horizonty se spáleništní vrstvou, obsahující zbytky keramiky, uhlíků a strusky, a jílovými vrstvami, které lze interpretovat jako zbytky zaniklých dřevohliněných objektů. Nalezené zbytky keramiky nám tak snad pomohou pro určení doby vzniku této části hradu. Již však nyní lze hovořit o tom, že skalnatý vrcholek vpravo od vstupu do hradu zřejmě byl již ve 14. století součástí opevnění lokality. Podařilo se nalézt i protilehlý relikt patky klenbového odlehčovacího pasu. Po odkryvu reliktů na skále se vyrýsoval vnitřní roh a vnější líce zdiva předsunuté části opevnění –

Stav reliktů zdiva po roce 1907.

Stav průjezdu při zahájení vykopávek v roce 1941.

Odhalené reliktů zdiva budovy brány.

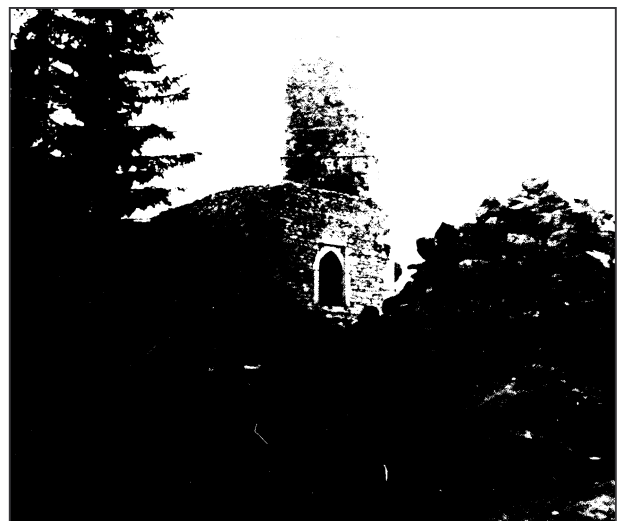
Boční pohled na reliktů pravé strany budovy brány.

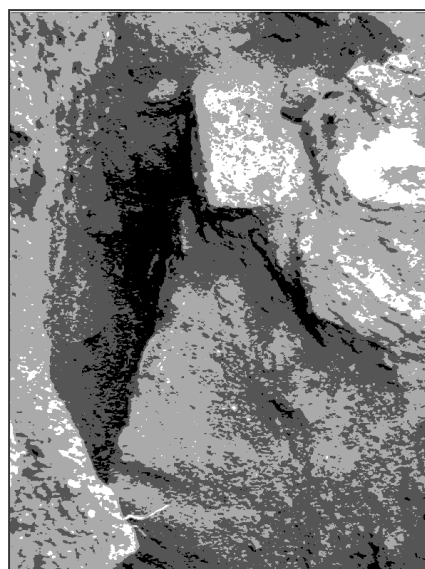
Stav reliktů zdiva budovy u brány po zajištění zdiva v r. 1941.

Pohled na hrad Orlik z r. 1803 (kresba A. Pařízek). Znázorňuje budovu vlevo od brány, přičemž tmavý pravý okraj zdiva s výrazným poškozením v přízemní části a detailem předstupujícího reliktu zdiva je zřejmě pozůstatkem první brány.

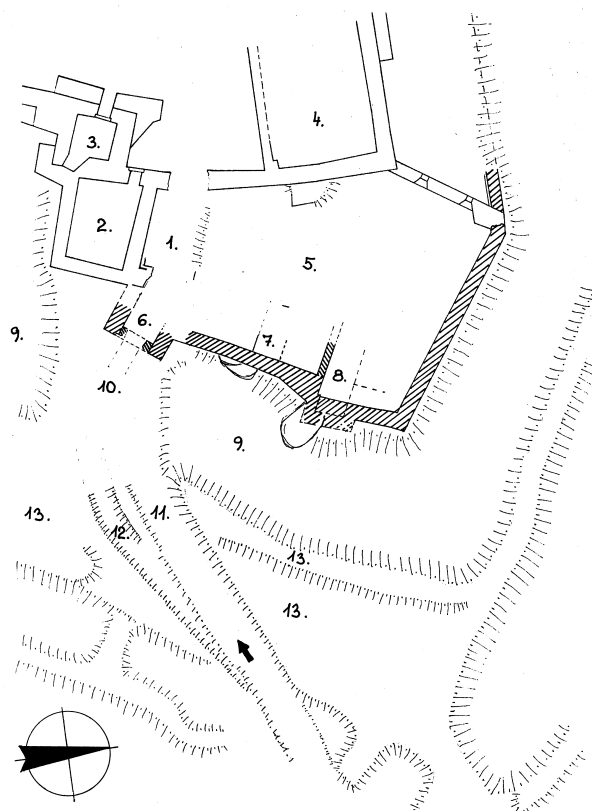
Detail v místě napojení zdiva na skalní výchoz.

Relikt špalety vrat brány (foto Vl. Staněk).

snad otevřené bašty, do které ústila jedna ze zpevněných ploch palebných postavení. S ohledem na nalezené relikty brány bylo zastupitelstvo města v červnu požádáno o navýšení prostředků na opravy hradu, aby bylo možno dokončit průzkum brány, respektive nalezení jejich vnějších obrysů. Díky pochopení tak bylo možno pokračovat v pracích. Při odkryvech hradních částí výraznou měrou pomáhali aktivisté z Hnutí Brontosaurus, kteří si v polovině července na hradě rozložili tábor. Současně bylo Sdružení dobrovolných hasičů v Humpolci požádáno o pomoc při dočištění reliktní zdiva a nalezení rozhraní mezi destrukcemi a zachovanými relikty zdí. Relikty byly propláchnuty vodou a nám se tak vyrýsovala situace odlámané části budovy vstupní brány a pozůstatků konstrukcí vnějšího líce zdiva předsunuté části opevnění mezi skálou a severovýchodním rohem bastionu. Odhalena tak byla brána v celém rozsahu, zachována v různých výškových úrovních, pod současným terénem 20 až 150 cm. Vpravo od vstupu byly odhaleny kabelové rozvody elektřiny a těsně vedle nich, pod úrovní výkopu pro síť, byl nalezen vnitřní líc zdiva brány. Relikty brány tak zřejmě v 80. letech 20. století před zničením zachránila náhoda – vystupující část skály, která udala hloubku uložení inženýrských sítí. Následně byla odhalena příčka vnější, ukončující průčelí průjezdu hradní brány, zděná na spáru k bočnicím průjezdu brány. V první fázi se zdálo, že se pohybujeme v úrovni těsně pod úrovní prahu brány. Vytrvalý déšť ale brzy napomohl dalšímu závažnému odhalení, které změnilo názor na původní výškové uspořádání ve vstupní bráně. Déšť poodhalil relikty špalety niky, které byly začištěny a lze je zřejmě interpretovat jako relikty špalety vrat brány. To by však znamenalo, že hrad v místě průjezdu brány je ještě zasypan sutinami v mocnosti takřka jednoho metru. Zda je tato interpretace správná, to bude snad při dalším průzkumu prověřeno. Zda příčka na protilehlé straně brány obsahuje též zachovalou špaletu vrat nebylo zjišťováno. V důsledku blížících se šermířských slavností na hradě musely být výkopy předčasně ukončeny.

Deštěm očištěné zdivo při vnějším líci mezi skálou a severovýchodním rohem bastionu konečně doodhalilo historické konstrukce a ukázalo problémy se zakládáním předsunuté části opevnění otevřené bašty. Mezi relikty skalních bloků bylo zjištěno, jakož i na protilehlé straně za skálou, že mezi skalami nebyla vybírána zemina staršího svahu do příkopu, ale zdivo bylo založeno na skalních výchozech a mezi nimi přímo na šikmé ploše, byla provedena vyzdívka bez základu, nad níž se nacházely mohutné roznášecí klenuté pasy pro vynesení váhy zdiva na části pevně stojící na skalách. Oproti situaci blíže k bráně však nebylo možno zajistit řádné založení bez rozebrání částí zachovalých konstrukcí. S ohledem na uvedené bylo domluveno provedení provizorního zajištění reliktní zdiva odlehčovacích pasů a jejich prozatímní doplnění bez vyzdívání vnějšího nároží. Možnost založení a doplnění konstrukcí vnějšího nároží tak byla ponechána na příští rok, kdy by se mělo provést rozebrání části konstrukcí předzákladu a zjištění jeho založení, jeho oprava a případné doplnění odpadlého nároží. Při dočišťování předzákladu byl nalezen ve zdivu zlomek střepe nádoby, která mohla být vyrobena v polovině 15. století. Obdobný nálezy učinili zedníci při začišťování reliktní vnitřní příčky na bastionu, kde v jílové vrstvě našli zbytek keramické tvarovky a střepe, který lze interpretovat jako zboží vyrobené na konci 15. století. Tyto artefakty nám tak pomohly rámcově posunout dobu vzniku

Situace reliktní zdiva bastionu s bránou. Legenda: 1 – průjezd, 2 – budova při bráně (snad konírna), 3 – bašta s hradní kuchyní v přízemí, 4 – relikty renesančního paláce, 5 – tzv. „bastion“, 6 – nalezené relikty budovy brány, 7 – palebné postavení pro děla, 8 – palebné postavení děla v otevřené „baště“, 9 – příkop, 10 – zasypaná část příkopu v místě průjezdu, 11 – současná příjezdová cesta, 12 – relikty původní cesty, 13 – valové opevnění.

opevnění tzv. „bastionu“ do druhé poloviny 15. století. Již v tuto chvíli lze tak předpokládat, že nové opevnění, včetně brány při vstupu do hradu, zřejmě souvisí již s aktivitami pánů z Leskovce a nikoli, jak bylo předpokládáno, s úpravami za pánů Trčků z Lípy.

Cenným pro poznání stavební podoby brány je obrázek A. Pařízka z roku 1803. Zde je znázorněna vlevo od vstupu budova do výše prvního patra, která na pravé straně u průjezdu obsahuje v celé výšce stavby otisk zdiva předcházejícího ve směru k přístupu. Tento lze interpretovat jako pozůstatek boční zdi průjezdu brány, taktéž relikty zdi vpravo od průjezdu.

Již v té době tedy průčelí budovy brány neexistovalo. O přesném umístění klenutého průjezdu zdí se lze zatím jen dohadovat. Zda se jednalo o nádvorní stranu branské budovy, nebo šlo o znázornění průjezdu v úrovni hradby při vjezdu do nádvoří dolního hradu, nevíme. Více nám to snad napomohou objasnit další průzkumy.

V současné době jsou relikty zdiva východní části bastionu stabilizovány, doplněny a nadezděny. Nákladem správy hradu ze zvýšených příjmů z podnájmů se podařilo současně zajistit a nadezdít relikty brány s úrovní současného terénu průjezdu. Zbývá ještě dokončit terénní úpravy při vnitřním líci zdiva bastionu, zához archeologických sond při vnějším líci a finální úprava terénu.

Dohled nad odkryvem zdiva a výzkum částí bastionu a prostoru průjezdu byly prováděny, tak jako v minulých

letech, B. Dragounem z MG Orlických Hor za dozoru prof. T. Durdíka, DrSc. z Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. Stavební práce na základě výsledků výběrového řízení prováděla firma REHIS s. r. o.

Městu Humpolec a všem dalším donátorům oprav, dále stavebním dělníkům, archeologům, a všem dobro-

volníkům tak patří díky za další zdar při obnově hradní zříceniny. Podařilo se tak v hodině dvanácté zajištění reliktů zdíva a dokumentace stavebně historických detailů, které umožnily v daném úseku interpretaci původní podoby části hradního areálu a její částečnou rehabilitaci před úplným zánikem.

F. X. Franc a výzkum tvrziště ve Štáhlavech

Robert Trnka

V lednu 2010 uplynulo rovných 100 let od úmrtí jednoho z nejvýznačnějších amatérských archeologů – Františka Xavera France. Archeologická obec má osobu F. X. France zafixovanou jakožto personu, která se zabírala spíše pravěkem. Není to však tak docela pravda. Franc se zajímal i o památky středověké, i když se nám o jeho výzkumech v této oblasti nedochovalo mnoho zpráv.

Franc se svými dělníky prokazatelně prováděl výzkum na hradě Lopatě a v zaniklých vsích Javor, Dolní a Horní Neslívky, Bzík, Vrtěšice a Kamenice. V Dolních Neslívkách a u zaniklé vsi Javor nechal prokopat také tvrziště, další opevněná sídla zkoumal ve Štáhlavech a v Žákavě. Středověké lokality nejasného zařazení zmiňuje pak u Vlkova (poloha Stará ves) a u skalního výchozu Skok. Kromě toho prováděl zřejmě výzkumy také na hradišti na Hůrce u Starého Plzně. Z dalších středověkých lokalit Franc zmiňuje nebo zakresluje tato místa: Přešín – Strašná skála, Vlčejín, Dvory u Mirošova, Ejpovice – Starý zámek, Myší Újezd, Pokonice, Nezvěstice, Roudná, Pecihrádek, Únětice a pravděpodobně tvrziště, náležející k zaniklé vsi Újezd u Zbiroha. Nějakým způsobem se angažoval také v případě raně středověkého depotu ze Želčan.¹⁾

Ze souboru Francem zkoumaných středověkých lokalit si zaslouží pozornost zejména výzkum tvrziště ve Štáhlavech. V jednom z Francových deníků existují dva velmi schematické náčrtky z roku 1879. Franc si je načrtl zřejmě u příležitosti výsadby nových stromků na lokalitě, která měla být přeměněna v důstojný park (viz obr. 1). Při té příležitosti zde také provedl zjišťovací archeologický výzkum.²⁾

Podrobnější informace přinášejí Francovy dopisy a zprávy, uložené v Státním oblastním archivu Praha. Štáhlavského výzkumu se částečně týkal už dopis ze dne 2. listopadu 1879, který se ale nedochoval kompletně. Shodou okolností dnes text končí právě v místě, kde Franc začíná psát o vykopávkách na štáhlavském tvrzišti.³⁾

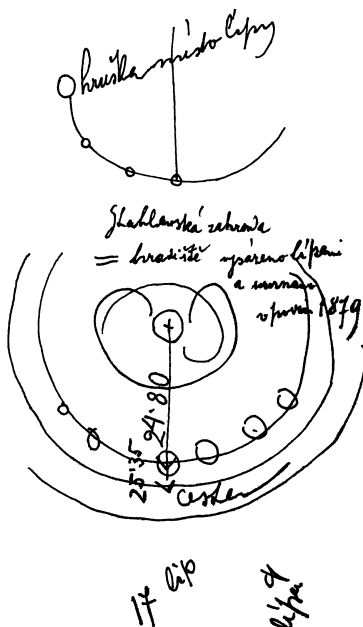
Zato v listu z 23. listopadu 1879 nacházíme popis vykopávek ve Štáhlavech i s několika nákresey nalezených předmětů. Vyobrazeny jsou dvě rekonstruované keramické nádoby, kus dna další nádoby s plastickou značkou a železná opasková přezka. Kromě nich Franc uvádí množství

střepů, z nichž některé byly zdobené vlnovkami, dále uhlíky, zbytky kostí, hovězí a koňské zuby. Všechny tyto nálezy byly vyzvednuty z příkopu tvrziště, hlubokého v místě sondáže 3,2 m. Rekonstruované nádoby pocházejí podle vyobrazení přibližně z 15. století (viz obr. 2). Velice zajímavý je popis vrstvení pahorku tvrziště. Na původní úrovni se měla nacházet 20 až 30 cm mocná vrstva popela promíseného se střepy a nad ní 60 cm jílu. Při pokusných výkopech do větší hloubky pod původní úroveň už Franc nalézal jen neporušené podloží. Je otázkou, zda tato pozorování nesouvisí se starší kulturní vrstvou, která mohla být při

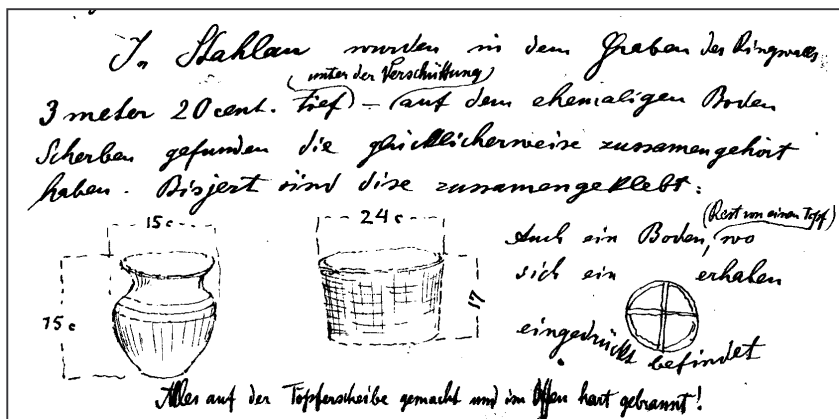
výstavbě tvrže narušena a částečně pak pohřbena pod pahorkem tvrziště (viz střepy s vlnovkami). Na vlastním tvrzišti Franc nenašel žádné zbytky staveb, předpokládal zde proto pouze dřevěnou zástavbu. Z nálezů z povrchových vrstev uvádí pouze železný hrot šípů „a la Lopata“ a zelený brousek.⁴⁾

Z jiného listu se dozvídáme, že na středověm pahorku byl při sázení stromků v hloubce asi 50 cm nalezen nezvyklý železný předmět (jakýsi dvojhák) se zbytkem dřevěné násady, který Franc považuje za součást napínáku kuše.⁵⁾ Tento náleze pocházel také z onoho „pohřbeného horizontu“, překrytého silnou vrstvou jílu.

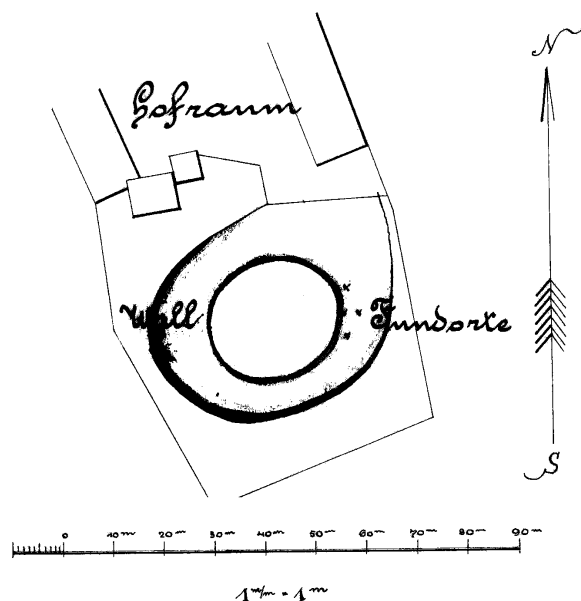
Franc také popisuje, že zahradu, náležející i s tvrzištěm k hostinci U Radyně, zakreslil.⁶⁾ Tato tužkou kreslená kótovaná skica dodnes existuje v archivu odd. prehistorie Západočeského muzea v Plzni. Papír je však velmi zašlý a jeho barva splývá téměř dokonale s jemnými liniemi Francovy kresby.

Obr. 1: Jeden ze dvou náčrtků tvrziště ve Štáhlavech z Francova zápisníku (Archiv města Plzně, inv. č. 4500, sign. 47/51-56). Zvýrazněno.

Obr. 2: Vyobrazení části nálezů z příkopu štáhlavského tvrziště ve Francově dopise z 23. 11. 1879 (viz pozn. 6).

Obr. 3: Výřez z pláně Fendrichova plánu tvrziště ve Štáhlavce z r. 1898 (viz pozn. 9).

Proto je tato skica bez složitých úprav, respektive bez úplného překreslení, v podstatě nepublikovatelná. V 80. letech 20. století podle ní vytvořil Jan Anderle čistopis pro tehdejší plzeňskou archeoložku Daru Baštovou.⁷⁾ Tento čistopis dnes bohužel není možné v muzeu dohledat.

Nejmladším nálezem z příkopu tvrziště byla stříbrná mince (šestikrejcar Karla VI.) z roku 1714, kterou našel dělník, jehož Franc jmenuje v účtech psaných hraběti jménem Hobl, ale v soukromých dopisech, psaných příteli

Novotnému, bývá tento člověk uváděn jako Hohobl nebo dokonce Ho-ho-ho-hobl. Chudák pan Hobl zřejmě trochu koktal a stával se tak zřejmě terčem posměchu. Přesto si ho Franc vážil, byl to jeden z jeho stálých dělníků a navíc míval štěstí na zajímavé nálezy.⁸⁾

Ve Státním oblastním archivu Praha existuje kromě Francových dopisů ještě jeden náčrt tvrziště ve Štáhlavce, který vyhotovil pan Fendrich 10. června roku 1898⁹⁾ (viz obr. 3). Na plánu je vidět místo jakýchsi archeologických nálezů, o nichž se už ale nedozvídáme nic bližšího.

Tolik tedy ve stručnosti k dosud málo známému výzkumu štáhlavského tvrziště. Poděkování: J. Anderlemu za informaci o existenci Francova plánu tvrziště, M. Husovi a K. Machuldovi za numismatické informace, J. Hajšmanovi, M. Metličkovi, J. Ornovi a P. Rožmberskému za trpělivost, H. Thomasové za překlady a všem skvělým lidem na které jsem zapomněl za to, že jsou.

Poznámky: 1) Lokality se nacházely na pozdějším území okresů Plzeň-jih, Rokycany a Plzeň-město. K jednotlivým lokalitám více viz Thomasová, H. – Trnka, R.: Méně známá fakta o životě, výzkumech a nálezech F. X. France. In: Archeologie západních Čech. Plzeň, v tisku. 2) Archiv města Plzně, inv. č. 4272 – 4508, 5758 – 5874, 6409 – 6443, 6486 – 6487 (Francova korespondence a zápisníky). 3) Státní oblastní archiv v Praze, karton č. 244, souhrnné inv. č. 4390 (povolení k vykopávkám, účty, poznámky, dopisy, zprávy o výzkumech atd.), č. listu 34-35. 4) Citace v pozn. 2, č. listu 29-30. 5) Citace v pozn. 2, č. listu 49-50. 6) Citace v pozn. 2, č. listu 29-30. 7) Osobní sdělení J. Anderleho. 8) Citace v pozn. 2, č. listu 29, 33, 50. 9) Citace v pozn. 2, č. listu 59.

Teplovzdušné topení na hradě Novém Šumberku

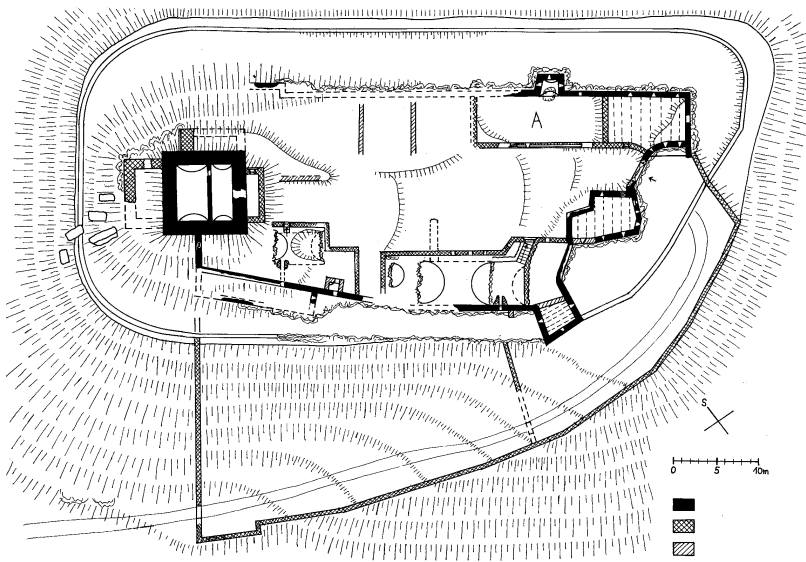
Zdeněk Hefner

Hrad Nový Šumberk byl založen na vysokém osamělém kopci, vzniklém sopečnou činností, cca 3 km západně od města Klášterce nad Ohří (okr. Chomutov). Po jeho dostavbě roku 1435 se v držení hradu vystřídali dva majitelé, než hrad připadl Oplovi z Fictumu, jenž později zemřel. Zanechal po sobě čtyři syny, kteří si měli hrad rozdělit tak, aby dva a dva vlastnili polovinu hradu. Jiřík a Purkart se v roce 1478 zřekli dědictví a hrad byl tedy rozdělen na dvě poloviny zbylým bratrům Kryštofovi a Šťastnému. Oba bratři sešlý hrad „všechn téměř znova ustavili“ (Sedláček 1923, 59).

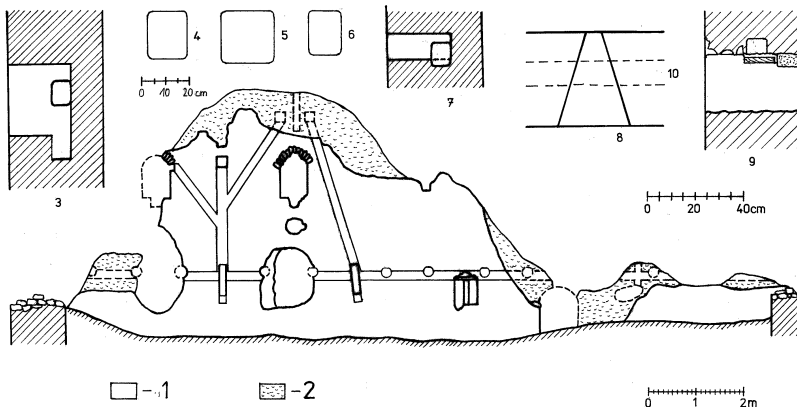
Před rekonstrukcí tvořila obytnou zónu poměrně velkého hradu pouze mohutná hradolová věž – donjon – o rozměrech 10 x 10 m. Při opravě hradu byla obestavěna přístavky a tak vytvořila obytnou jednotku pro jednoho z bratrů. Tím vyvstala potřeba zřízení další obytné jednotky pro druhého bratra, která byla řešena výstavbou nového dvouprostorového paláce, situovaného v dolní, severovýchodní části dispozice hradu. Výstavba paláce započala po roce 1478 stavbou nádvorní zdi široké 80 cm, rovnoběžné ve vzdálenosti 5,4 m s původní hradbou. Obvodová hradba byla zvýšena částečně zděným a pravděpodobně částečně hrázděným zdívkem a zastřešením tohoto prostoru mezi oběma zdmi vznikl nový objekt, který měl v přízemí písemně doloženou kovárnu a pekárnu a ve dvou patrech obytné prostory. V písemném pramenu je nazýván „Nový dům“ (Sedláček 1923, 55).

Původní obvodová hradba je kvalitně postavena z pečlivě řádkovaného a lícovaného zdiva. Nová nádvorní zeď paláce je postavena poměrně křivě, bez řádkování zdiva a je jen hrubě lícována. Proto jsou obě stavební fáze snadno od sebe rozlišitelné. V nádvorní zdi Nového domu bylo zabudováno k vytápění jeho prostor tzv. Hypokaustovo topení, kdy teplý vzduch ohřátý v peci je rozváděn topnými kanály do obytných místností.

V nitru nádvorní zdi Nového domu, 35 cm hluboko od jejího interiérového líce, byl vyzděn hlavní topný kanál, nivelizovaný ve zdi vodorovně. Topný kanál má přesný obdélníkový profil o šířce 17 cm a výšce 20 cm, s pečlivě zakulacenými rohy, a jeho vnitřek je po celé délce kvalitně omítnut. Přesný profil kanálu naznačuje, že k jeho výstavbě byl pravděpodobně použit hladce ohoblovaný trám se zakulacenými rohy, který byl postupně obezdíván a ze vzniklého otvoru pak povytahován. Topný kanál je v dochované části zdiva dvakrát přerušen úzkou podlouhlou šterbinou, ústící z kanálu do interiéru paláce. Šterbina o vnějších rozměrech 10 x 60 cm je pod topným kanálem prohloubena o 20 cm do vnitřku zdiva na celkovou délku 80 cm. Na horní část šterbiny je napojen další, vertikální kanál o průřezu 22 x 22 cm, stoupající vzhůru ke stropu místnosti, situované v 1. patře paláce. Pod stropem místnosti se kanál v pravém úhlu lomí a vyústí do jejího interiéru prostým čtverhranným otvorem o rozměru 22 x 22 cm. Ve výšce 80 cm nad šterbinou v přízemí paláce je z vertikálního topného kanálu vybudována odbočka o profilu 14 x 18 cm, která po šikmém

Obr. 1: Orientační terénní náčrt půdorysu Nového Šumburku. A – místnost s nainstalovaným teplovzdušným topením. Černě zdivo z r. 1435, křížkované zdivo po r. 1478, šrafované zdivo z 16. století.

Obr. 2: Nový Šumburk, nákres rozvodů teplého vzduchu v Novém domě. 1 – stávající zdivo, 2 – zdivo dochované do r. 1987 a 1990. 3 – řez regulační štěrbinou a hlavním topným kanálem. 4 – profil hlavního topného kanálu. 5 – profil svislého topného kanálu. 6 – profil šikmých topných kanálů. 7 – řez průnikem kulatých trámů do hlavního topného kanálu. 8 – půdorys střílny. 9 – řez střílnou a hlavním topným kanálem. 10 – hlavní topný kanál.

stoupání zdívnem nalevo ústí na interiérovém okraji špalety okna těsně pod jeho klenbou, a to tak, že teplý vzduch proudil jak do výklenku okna, tak do interiéru místnosti. Cca 15 cm nad odbočkou kanálu, vedoucího do špalety okna z vertikálního kanálu se nachází druhá odbočka topného kanálu o profilu také 14 x 18 cm, která směřuje šikmo vzhůru na opačnou stranu než první odbočka. Kanál sloužil k vytápění místnosti v 2. patře Nového domu a ústil do jejího interiéru výdušným čtverhranným otvorem, umístěným nízko nad podlahou. O 2,8 m dále byla vyzděna další štěrbinou o cca 4 cm širší, ale jinak shodného provedení s předchozí štěrbinou. Je vyzděna mírně našikmo od svislé osy a z její horní části vede další šikmo zhotovený topný kanál o profilu 14 x 18 cm, který byl po pravoúhlém ohybu ukončen čtverhranným otvorem nad podlahou 2. patra. Oba výduchy topení ve 2. patře byly od sebe oddělené lehkou dřevěnou příčkou o síle 12 cm, po které zůstala ve zdivu kotvící drážka. Každý z výduchů tedy vyhříval jinou místnost. Oba otvory topení včetně otisku příčky byly viditelné

až do roku 1990, kdy se tato horní část zdiva zřítla. Částečným nebo úplným zakrytím obou dochovaných štěrbin bylo možné regulovat množství teplého vzduchu přiváděného do obytných prostor v 1. a 2. patře a do přízemí. Všechny vertikální a šikmé kanály jsou vevnitř kvalitně omítnuty.

Přízemní místnost Nového domu o rozměrech 5,4 x 15,2 m, kde pravděpodobně byla umístěna písemně zmiňovaná pekárna (Sedláček 1923, 55), byla přístupná z nádvoří půlkulatě sklenutým portálem, vedle kterého byla umístěna štěrbinová střílna. Střílna, situovaná 1,3 m daleko od vstupu, měla u výstředného otvoru nadpraží zhotovené z plochého kamene, širokého 20 cm. Další část nadpraží byla tvořena dřevěnou fošnou silnou 5 cm a širokou 26 cm, nad kterou vedl hlavní topný kanál. Zmíněná fošna jeho průřez v dolní části zužovala o svou tloušťku a o maltové lože, tj. o 7 cm. Zbytek nadpraží střílny tvořila jedna čtvrtkulatá a dvě půlkulaté fošny, po nichž zůstaly v maltě otisky. Nadpraží střílny je provedeno značně ledabyle a ze zbytkového materiálu. Topný kanál se sníženým profilem 17 x 13 cm nad střílnou byl dále veden v původním rozměru 17 x 20 cm v klenbě vstupu do místnosti a v další přilehlé zdi až na konec místnosti. V této zdi byl kanál až donedávna zachován již jen torzovitě, s náznakem další štěrbiny a vertikální odbočky do vyšších pater. V roce 1987 byla postupně tato zeď a téměř celá klenba přilehlého portálu zničeny návštěvníky hradu.

Kde stála vyhřívací pec otopného systému Nového domu nelze zatím zjistit, žádné její viditelné zbytky se na povrchu současného terénu nedochovaly. Je také možné, že stála ve vedlejší místnosti směrem na východ k bráně, kde se pravděpodobně nacházela písemně zmiňovaná kovárna (Sedláček 1923, 55). Tato místnost měla oproti místnosti s horkovzdušným topením výrazně sníženou podlahu, což by bylo pro umístění pece výhodné. Přesnou lokalizaci pece by bylo možné stanovit pouze archeologickým výzkumem.

Při pozdější přestavbě Nového domu bylo horkovzdušné topení zrušeno. Do nádvoří zdi paláce, přesně v místě kde byl veden hlavní topný kanál, byly vysekány do zdiva kapsy pro kulaté trámy o průměru 25 cm. Kulatiny měly horní část ztesánu do malé rovné plošinky, pobité shora prkny, které tvořily novou podlahu 1. patra paláce. Kulaté trámy byly vloženy natolik hluboko do zdiva, že více či méně uzavřely hlavní topný kanál.

Dosud nikde nepublikované zajímavé horkovzdušné topení na hradě Novém Šumburku přispívá alespoň malou měrou k detailnějšímu poznání tohoto způsobu vytápění budov, dochovaného jen na malém počtu českých hradů.

Použitá literatura: Sedláček, A. 1923: Hrad, zámky a tvrze Království českého XIV. Praha.

Dobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

K panským sídlům v Týně a Lomnici

Petr Sokol

V Hlásce č. 1/2010 pšířil Tomáš Karel, Vilém Knoll a Luděk Krčmář o tvrzišti v Lomnici na Sokolovsku.¹⁾ Ačkoli prostorově i majetkově toto panské sídlo souviselo s dalším, jen 800 m SZ směrem vzdáleným sídlem v sousedním Týnci, není v článku o tomto sídle zmínka. Jemu věnované heslo však najdeme v publikaci stejného autorského kolektivu o panských sídlech Karlovarska.²⁾ Blízkost i shoda v umístění obou sídel je nápadná a především s onou blízkostí může souviset autory článku uváděný údaj o jakémsi sídle „na kopci“, citovaný v souvislosti s Lomnicí. To si měl podle jedné verze postavit roku 1567 majitel Lomnice Kryštof Vorreiter, podle druhé pak Jindřich z Týna roku 1568. Toto sídlo „na kopci“ nebylo autory lokalizováno.³⁾

Pokud bychom chronologicky seřadili základní údaje, dojdeme k následujícímu: K roku 1567 se uvádí sídlo „na kopci“, které postavil Kryštof Vorreiter z Lipnice. Ten roku 1568 prodal loketské léno v Lomnici Jindřichu z Týna, který zde následně vlastnil „staré sídlo“, přičemž si měl toho roku postavit sídlo „na kopci“. Těžko jde však o dvě různá sídla, která by byla postavena v tak malém prostoru a ve stejné době a se stejným označením, a to za situace, kdy v obou těsně sousedících vsích existovala již dvě starší sídla. Buď jde o záměnu a mylný údaj v pramenech nebo je jedno z dochovaných tvrzišť mladší a vzniklo až roku 1567 či 1568 jako ono sídlo „na kopci“. V takovém případě by vzhledem k poloze byla tímto sídlem tvrz v Týně, která byla umístěna výše než tvrz v Lomnici a navíc nad svahem do potočného údolí, ve kterém se nacházely vsi Týn i Lomnice. Tedy z pozice obou vsí i sídla v Lomnici skutečně na kopci.

Pokud bychom tedy za toto nové sídlo (je otázka, zda nové či nově postavené označovalo novostavbu či sídlo přestavěné, upravené) považovali tvrz v Týně v místech dnes výrazného tvrziště a správný by byl údaj o tom, že ho postavil nejpozději roku 1567 Kryštof Vorreiter z Lomnice, pak by to znamenalo, že Kryštof držel tou dobou nejen Lomnici, ale alespoň i část Týna. Následně by prodal Lomnici Jindřichovi z Týna a ten by se stal vlastníkem zdejšího „starého sídla“. Pokud by byl správný až údaj k roku 1568, Kryštof by prodal Lomnici Jindřichovi, ten by se stal vlastníkem „starého sídla“ a následně by postavil (či spíše upravil – někde musel před koupí Lomnice sídlit) sídlo „na kopci“ v Týně.

Jestliže by šlo v případě týnské tvrze o novostavbu z roku 1567 či 1568, pak je zde otázka staršího sídla, neboť predikát z Týna se objevuje již okolo roku 1370. Bylo by ale možné, že původní sídlo stávalo na stejném místě, kde pak bylo zbudováno mladší sídlo „na kopci“. Napomoci by v tomto mohla jen datace vzniku týnské tvrze či doklady její přestavby a detailnější zmapování majetkových poměrů v 60. letech 16. století pro držení Týna i Lomnice.

Poznámky: 1) Karel, T. – Knoll, V. – Krčmář, L.: Příspěvek k panským sídlům v Lomnici, Hláska XXI/2010, č. 1, s. 11 – 12. 2) Karel, T. – Knoll, V. – Krčmář, L.: Panská sídla západních Čech. Karlovarsko. České Budějovice 2009, s. 170. 3) Citace v pozn. 2.

Koleč – nová zjištění k lokaci a dataci tvrziště

Milan Procházka

Záchranný archeologický výzkum České společnosti archeologické o. p. s. ve vsi Koleč (okr. Kladno) na parc. č. 10,4 probíhal z důvodů přestavby rodinného domu v sousedství zámeckého komplexu. Prvotní ohledání při dohledu ukazovalo na možnou zachovanou situaci fortifikačního prvku bývalé tvrze a byl zahájen terénní výzkum lokality. Během výzkumu se podařilo odhalit hned několik superpozic.

Ves Koleč je poprvé připomínána v nedatované listině, historicky zařazované do let 1125 – 1140 jako „Holecs, villa ecclesiae Wissegradensis“ (Profous 1949, 342). Je však zřejmé, že kapitula nevlastnila celou ves Koleč, protože na začátku 14. století se zde připomínají vladkové z Kolče neznámého erbu,

zřejmě vlastníci poplužního dvora (Anděl 1984, 207). Poslední vladka Černín z Kolče zemřel někdy před rokem 1417 – v tomto roce se připomíná jako zemřelý (Profous 1949, 342). Poté se zde střídali vlastníci z řad drobné šlechty v rychlém sledu. Zdejší církevní majetek byl za husitských válek (roku 1436) sekularizován a císař Zikmund jej dal do zástavy Václavovi Cardovi z Petrovic (Sedláček 2000, 241).

Koleč je od roku 1594 v držení majitele Libochoviček Vojtěcha Pětipeského z Chýš. Jeden z jeho synů Jan Albrecht se usadil na Kolči a postavil zde tvrz. Poté, co zdědil Libochovičky, připadla Koleč k tomuto statku. Po smrti Jana Albrechta v roce 1614 koupila zadlužený statek Eva ze Slavkova, manželka Kašpara Kaplíře ze Sulevic, který, jako účastník stavovského povstání v letech 1618 – 1620, byl popraven 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze (Koller 1968, 101). Dřívější existence tvrze není podložena.

Z počátku bylo odkryto etážové kostrové pohřebiště, kdy nejstarší kosterní pozůstatky byly předběžně datovány na počátek 18. století (jako kostel sloužila zámecká kaple Nejsvětější Trojice). Během výzkumu byly vyzvednuty pozůstatky sedmi jedinců. Stratifikace, kterou pohřebiště narušovalo, byla tvořena zejména navážkami a uloženinami, které lze předběžně zařadit dle nálezů do období 16. – 17. století. Ve východní části zkoumané plochy bylo prozkoumáno vrcholně středověké souvrství uloženin, které charakterem nálezů zřejmě spadá do 14./15. století. Poslední etapu výzkumu tvořila exkavace dvojitého opevňovacího příkopu jen několik metrů na východ od zámecké kaple. První byl příkop s rovným dnem a kolmými stěnami o hloubce 80 cm a druhý příkop byl strmě svažité s mírně zahroceným dnem. Svrchní vrstvy obsahovaly navážky s nálezy z 16. století, hlouběji pak byly uloženy s vrcholně středověkou keramikou (14./15. století). Při dolní úrovni této střední části byly zachyceny fragmenty keramiky z období 1. poloviny 13. století. Spodní část tvoří splachové vrstvy obsahující i přemístěné podloží, s nálezy vrcholně středověké keramiky kontaminované materiálem raně středověkým a pravěkým (zejména doba bronzová). Poslední vrstvy jsou tvořeny zahliněným podložím.

Mezi nejcennější nálezy získané během výzkumu patří nález korálků z růžence u jednoho z pohřbených jedinců. Z obsahu příkopu stojí za povšimnutí části pozdně středověkých kachlů s erbovními a figurálními motivy, ukázky přeměny morfologie a technologie mladohradištní keramiky a vrcholně středověké produkce. V současné době lze k tvrzi v Kolči říci, že byla potvrzena dosud nepodložená hypotéza o její existenci ve vrcholně středověku a rámcově se podařilo lokalizovat její polohu.

Literatura: **Anděl, R.** 1984: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku – Severní Čechy; **Koller, R.** 1968: Nástin regionálních dějin okresu kladenského. Kladno; **Profous, A.** 1949: Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny II. Praha; **Sedláček, A.** 2000: Hrady, zámky a tvrze Království českého VIII, Rakovnicko a Slánsko. 3. vydání, Praha.

Hora – označení panských sídel v 17. století

Petr Rožmberský

Nejedná se pochopitelně o známá sídla, jako je např. Kunětická Hora či Zelená Hora, vypínajících se na výrazných krajinných vrcholech. V matričních zápisech ze 17. století je totiž možné se setkat s velmi neobvyklým označením drobných panských sídel – tvrzí. Zatím bylo zachyceno osm lokalit a seřadíme-li je chronologicky, dostaneme následující obrázek:

V Němčicích u Klatov je roku 1645 zaznamenána jako kmotra Magdaléna, služebnice „seshory“, roku 1652 jako Magdaléna, komorná J. M. paní z Němčic, roku 1657 jako Magdaléna „seshory“ z Němčic, roku 1663 jako Magdaléna, komorná „seshory“ z Němčic a roku 1664 jako Magdaléna, komorná „seshory“.¹⁾ Je možné předpokládat, že jde stále o jednu a tutéž osobu a nářeční „seshory“ (a další varianty, viz dále) interpretovat jako „z hory“. Roku 1654

zde byla kmotrou také Anna, chůva „Sezhory“ z Němčic a roku 1659 panna Juditka „seshory“.²⁾

Němčická tvrz byla do roku 1668 centrem samostatného statku a do roku 1665 zde seděli Perglarové z Perglasu.³⁾ Magdaléna tedy byla komornou Její Milosti urozené paní Perglarové, tak jako byla Anna její chůvou. Panna Juditka byla urozená panna Judita Maxmiliána Perglarová z Perglasu.⁴⁾ Komorná, chůva a panna Juditka bezesporu žili v němčické tvrzi a označení „z hory“ nemůže znamenat nic jiného, než z tvrze.

Roku 1646 je v němčické matrice zapsán jako otec kuchař z Petrovic „seshory“.⁵⁾ Ani tady nemůže být pochyb, že vařil Kokořovcům ve tvrzi ve „Velkých“ Petrovicích.⁶⁾ V roce 1662 byla v Kadově kmotrou Ludmila, kuchařka „z hory“ pana Janovského z Bezděkova.⁷⁾ Kuchařčin strážník seděl na tvrzi v Bezděkově u Kasejovic.⁸⁾ V roce 1663 byla v mirošovském farním kostele sv. Jakuba v Chylicích za kmotru Magdaléna Lišková, klíčnice „zeshory“.⁹⁾ Ani zde nemůže být pochyb, že funkci klíčnice vykonávala na mirošovské tvrzi.

V němčickém kostele bylo roku 1664 pokřtěno nemanželské dítě matky Maruše, děvečky „z Seshory“ z Otína.¹⁰⁾ V tomto případě mohla být Maruše děvečkou i jinde než v otínském panském sídle (v panském dvoře), ale vzhledem k předchozím a následujícím příkladům je možno konstatovat, že jde opět o označení panského sídla. Roku 1669 (1663?) kmotruje opět v Němčicích Anna, děvečka „seshory“ z Makova.¹¹⁾ V makovské tvrzi seděli v té době Sedlečtí z Újezdce.¹²⁾

V letech 1671 – 1679 je několikrát kmotrou v Chudenicích Dorothea, kuchařka J. M. staré paní na Chudenicích, v prvním případě staré paní „ze shory“.¹³⁾ Její milost stará paní měla v uvedených letech také hofmistryni a komornou.¹⁴⁾ Nejmenovaná postarší šlechtice by mohla být matkou Jana Heřmana Čermína z Chudenic (jemuž v inkriminovaných letech Chudenic náležely) Annou Magdalénou Hrzánovou z Harasova († 1683).¹⁵⁾

Posledním zjištěným případem je kmotrovství v Přešticích z roku 1684. Jmenování jsou při kitech ze Skočic jako kmotři Barbora, komorná „z Shory“ a Linhart Hoss „Zeshora“(?), lokaj.¹⁶⁾ Ve Skočicích sloužili na tamní tvrzi buď Příchovským, nebo Stotzům.¹⁷⁾

Až na tvrz ve Skočicích, situovanou na výrazném návrší, nelze o ostatních sídlech, nacházejících se spíše v rovině, uvažovat o tom, že pojmenování se odvíjelo od jejich polohy. Jak tedy vznikl pro tvrz (alespoň v západních Čechách) název „hora“, není zatím jasné.

Poznámky: **1)** Státní oblastní archiv v Plzni (dále SOA), fond Sbírka matrik (SM), fara Němčice, kniha 1, s. 5, 117, 114, 108. **2)** Citace v pozn. 1, s. 10, 12. **3)** Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého IX. Praha 1893, s. 239. **4)** Citace v pozn. 1, např. s. 8, 13, 15. **5)** Citace v pozn. 1, s. 149. **6)** Citace v pozn. 1, např. s. 6, 21, 13. **7)** SOA, SM, fara Kadov, kniha 1, s. 7. **8)** Červenka, V. – Novobilský, M. – Rožmberský, P.: Tvrze Bezděkov a Hradiště u Kasejovic. V tisku. **9)** SOA, SM, fara Mirošov, kniha 33, s. 22. **10)** Citace v pozn. 1, s. 131. **11)** Citace v pozn. 1, s. 203. **12)** Citace v pozn. 1, např. s. 21, 168, 183. **13)** SOA, SM, fara Chudenic, kniha 1, s. 2, 6, 19, 31. **14)** Citace v pozn. 13, s. 5, 22. **15)** Citace v pozn. 3, s. 33. **16)** SOA, SM, fara Přeštice, kniha 1, fol. 83v, 84. **17)** Světlík, J. – Rožmberský, P. – Novobilský, M.: Hrádek ve Skočicích u Přeštic. Plzeň 1998, s. 13 – 14; citace v pozn. 16, 1, např. fol. 82v, 83v.

Už jste četli...?

České památky, časopis pro přátele památek a historie XX, 1-2/2009, 24 stran A4, barevná obálka, cena 20 Kč. Z obsahu: D. Klíma: Renesanční zámek Vimperk, s. 3 – 6. L. Hanzl: Zámky v Toužimi – příběh zániku památky?, s. 6 – 8. V. Bezděková: Chlumčanští za třicetileté války, s. 8 – 14. P. Rožmberský: Zlostný farář aneb Nejstaší matrika fary Kadov, s. 14 – 20 (s novými daty ke stavbě zámku v Bezděkově u Kasejovic). Menšík, V.: Pozvánka na výlet, s. 22 – 23 (tvrz Dobrš). Objednat možno u Českého svazu ochránců památek, Mandlova 16, 320 03 Plzeň, e-mail: info@csopa.info.

Památky středních Čech, časopis Národního památkového ústavu ú. o. p. středních Čech Praha 23, č. 2/2009, 64 stran A4, doporučená cena 60 Kč. Z obsahu: P. Kroupa – J. Kroupová: Gotic-

ké nástěnné malby na hradě Clamu a jejich vztah k českému gotickému malířství, s. 1 – 9 (Rakousko). Kroupa, P.: Ke gotické podobě severozápadní věže hradu a zámku v Brandýse nad Labem, s. 21 – 26. Distribuce: tel. 274008285, e-mail: martinkova@stc.npu.cz.

Redakce

Z hradů, zámků a tvrzí

Ačkoliv se v běžně dostupné literatuře uvádí, že zámek v **Radimě** (okr. Kolín) byl vystavěn na místě tvrze, opak je pravdou. V roce 2005 jsem si povšiml nad obloukovitým rybníčkem v sousedství zámecké stavby malého skalnatého návrší s domkem čp. 2. Obdélná přízemní až patrová obytná budova krytá sedlovou střechou mě zaujala opěrným pilířem na delší jižní fasádě. V tom, že se jedná o původní tvrz mě utvrdily internetové stránky <http://www.cestyapamatky.cz>, kde jsou i snímky interiéru. Objekt je v soukromém vlastnictví a můžeme si jej prohlédnout pouze zvenčí. Zmíněné internetové stránky, popisující oblast Kolínska, mohu všem doporučit. Snad až na nějaké malé chyby, popisující objekty tvrzí, jsou dobře a přehledně zpracovány.

I nadále chátrá zámek v **Polních Voděradech** (okr. Kolín). Zpustlá budova a trosky hospodářských objektů s přilehlým parkem jsou volně přístupné.

Kynšperk (okr. Ústí nad Orlicí) – místo hradu na ostrohu na jihozápadním okraji města Letohradu je po archeologickém průzkumu vyřezáno, upraveno a osazeno informační tabulí.

Bezprostřední místo jihozápadně od narušeného areálu hrádku **Štandl** (okr. Frýdek-Místek) bylo v nedávné době vykáčeno. Nyní se na lokalitu z těchto míst naskýtá pěkný pohled.

Dřevěný zámeček (lovecká chata) **Pleniska** (okr. Frýdek-Místek) byl vybudován ve stejnojmenné trati před r. 1918 těšínským arcivévodou B. Habsburkem. V literatuře se dočteme, že byl v letech 1946 – 1947 rozebrán a zbytkem jsou zarostlé nepatrné zbytky základů. Stavba byla ale po rozebrání přenesena do nynější obce Přisek, kde se dochovala v přeměněné podobě do dnešní doby. Obdélný dřevěný objekt čp. 223 s patrem na krakorcích, krytý sedlovou střechou, je umístěn u vjezdu do areálu lesní zprávy na okraji svahu nad pravým břehem řeky Olše.

Martiněves (okr. Litoměřice) – i nadále chátrají zbytky tvrze dochované v obytné budově v severní části bývalého dvora. Objekt má již propadlé střechy a postupně se začíná rozpadat.

Takřka z trosk povstal barokní zámek obsahující zbytky tvrze v **Radovesnicích** (okr. Kolín). Nynější majitel z bývalého Sovětského svazu zahájil rozsáhlou rekonstrukci a kdysi volně přístupný objekt bude již pro veřejnost zřejmě uzavřen.

Brocnov (okr. Litoměřice) – nadále chátrá trojkřídlý zámek s nejstarší střední částí jižního křídla. Opadávající omítka zde odhalila cca 3,5 metru vysoký pískovcový portál s v padlinami po kladkách a zbytky psaníčkových sgrafit.

Parkově bylo v minulosti upraveno tvrziště v zahradě bývalého dvora (dnes domov důchodců) v **Kurovodicích** (okr. Mladá Boleslav). Místo je na požádání přístupné.

Pro širší veřejnost byly zpřístupněny zbytky hrádku **Rumberk** (okr. Blansko) na ostrožně v místní části obce Deštné. Obec sehnala dotaci na pátrání v dokumentech, další tři miliony na výkopové práce a přidala též peníze z obecního rozpočtu. Od srpna minulého roku zde probíhá rozsáhlý archeologický průzkum. Ten odhalil, že hrádek vznikl zřejmě ve třech stavebních fázích. Nejstarší byla stavba v jihovýchodní části, další přibyla na sever od ní. Zděné byly jen základy a suterén, hlavní konstrukce byly dřevěné. Nalezeny byly keramické a skleněné nádoby, zvířecí kosti, hroty šípů, kovové přezky nebo nůž či stříbrné mince ze 14. století. Odhalené základy byly v době mé návštěvy hrádku zakryty textilií nebo byl nad nimi postaven přístřešek. K místu dnes vede nově zbudovaná zpevněná pěšina se zábradlím.

J. Synek

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopecského sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail rozomber@kar.zcu.cz.

Schůze Rady se bude konat ve středu **2. června** od 17 hod. v restauraci U Vincenta. Bude stanovena výše „desátka“ za rok 2009 a výše předplatného Hlásky na rok 2009, bude se rozhodovat o konání další konference Dějiny staveb a vydávání sborníku Dějiny staveb, proběhne volba předsedy, a oficiální jmenování prozatímní pokladní Ing. K. Brzobohaté. Další návrhy k projednání či stanoviska k výše uvedeným tématům mohou předsedové poboček zaslat i e-mailem. Pobočky mají při hlasování podle počtu členů hlasů: Plzeň 5, Praha 2, Zlín 2, Hradec Králové 1, Brno 1, Humpolec 1. Funkcionáři poboček Praha a Hradec Králové nezaslali zprávy o činnosti a o hospodaření za rok 2009 – nechť tak neprodleně učiní.

Kontrola finančního úřadu týkající se dotací od Ministerstva kultury za uplynulých 5 let zjistila, že peníze byly účelně vydány na tisk příslušných sborníků. Nebyly však vždy dodrženy formální části smluv, jako včasné odevzdání vyúčtování či zprávy o průběhu akce a byly uloženy sankce. Rada provedla nápravu a požádala o jejich prominutí.

Redakce Hlásky děkuje všem, kteří zareagovali na výzvy a zaslali příspěvky do našeho zpravodaje. Je však nutné upozornit, že přišlo větší množství příspěvků, seznamující čtenáře s lokalitami v zahraničí způsobem, blízkým se formě turistického průvodce. Před těmito příspěvky budou mít v Hlásce přednost aktuální články, přinášející nové poznatky o panských sídlech. Seriál o švýcarských středověkých stavbách byl právě proto přerušen. Redakce žádá o pochopení.

Zpráva o činnosti v r. 2009: I když už tu byla krize, přesto se podařilo získat dotace jak na Hlásku, tak na sborník Dějiny staveb a udržet cenu Hlásky i „desátka“ na předešlé úrovni. Hláška mohla být poskytována všem gymnáziím v Plzni a autorům příspěvků zdarma. Byla uspořádána 10. mezinárodní konference Dějiny staveb a vydán sborník k konference předešlé, zasláný všem pobočkám. Členové obdrželi při příležitosti výročí Hlásky rejstřík všech XX. ročníků. Uskutečnila se schůze Rady, byla jmenována nová pokladní, která však ze zdravotních důvodů funkci složila. Funkce se ujala Ing. Karla Brzobohatá, která zejména ve spojitosti s probíhající kontrolou dotací Ministerstva kultury klub „podržela“, za což jí velmi děkujeme. Pod hrozbou rozpuštění se brněnská pobočka do termínu stanoveného Radou zkonsolidovala a uhradila dluhy Radě.

tajemník P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2009: Zůstatek: 89 339,5 Kč. Příjmy 141 627,5 Kč (dotace Nadace 24 000, dotace Město 50 000, dotace MK 30 000, dotace Kraj 20 000, na Hlásku 12 560, desátek 4 980, úrok 87,5). Výdaje: 157 328,5 Kč (sborník DS 120 000, Hláška 34 340, kanc. potřeby a poštovné 116, internetové stránky 1085, vedení účtu 1787,5). Zůstatek: 73 638,5 Kč.

prozatímní pokladní K. Brzobohatá

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail rozmb@kar.zcu.cz.

Na pravidelných klubových schůzkách každou první středu v měsíci v restauraci U Vincenta proběhla v lednu přednáška P. Míkota o hradech na Kypru, v únoru mluvil T. Krofta o horských hrádcích a v březnu seznámil přítomné M. Novobilský se stavem a plánovaným rozšířením naučné stezky F. X. France v Kozelském polesí, které je pobočka zřizovatelem. **Jarní členská schůze** s obvyklým programem (přijímání nových členů, vylučování neplatičů a pod.) se bude konat ve středu 5. května na klubové schůzce po přednášce.

Přednáška pro veřejnost v únoru pánů J. Klsáka a T. Karla o výsledcích dlouhodobého výzkumu hradu Hartenberk pilákal na v únoru 32 lidí. Další taková **přednáška se koná 19. května**, opět od 17. hod. v zasedací místnosti FF ZČU v Sedláčkově ul. 15 ve 2. poschodí. Kdo a o čem bude přednášet, je zatím neznámo.

Jarní autovycházka je příchystána na **24. dubna**. Odjezd tradičně z parkoviště pod Hamburkem v 8 hod. Trasa je tentokrát vedena na Merklínsko a do okolí Kolovče. V plánu je navštívit tvrze, zámky a hrady Bijadla, Merklín, Ptenín, Buková, Srstice, Kanice, Netřeb, Lštěn, Osvračín, Hlohová a Lacembok. Vede V. Chmelfř. Řidiči nahlásí počet volných míst a pěšáci zájem o svezení a příspěvní na benzín tak týden předem na tel. nebo e-mail pobočky.

V předchozí Hlásce inzerovaný **zájezd 15. května**, na nějž se mělo do koce února přihlásit nejméně 35 lidí, členy pobočky asi nenadchl, neboť tak učinila asi jen polovina nutného počtu. Proto bylo s majitelkou cestovky dohodnuto, že je ještě možné, aby se přihlásili další zájemci, a to až do dubnové schůzky (tel. 377535886, 777108634, e-mail: helena.matejkova@seznam.cz). Zda se pojedje nebo nepojede bude rozhodnuto na dubnové schůzce; kdo je přihlášen a na schůzku nepřijde, bude se informovat na spojení uvedeném výše. Neuskuteční-li se tento zájezd, nebudou se další pro nezájem členstva pořádat.

V tomto roce oslavili nebo oslaví kulaté narozeniny tito členové pobočky: Bc. Ivan Peřina z Liberce a Ing. Lenka Vamberová ze Strakonice třicítka, Martina Ambrosová z Blovic, Ing. Jan Hajšman z Plzně a Petr Hereit z Horního Slavkova čtyřicítka, Václav Keller z Plzně padesátka, JUDr. Jitka Fišerová ze Stodu, Jaroslav Noháč ze Strašic, Jiří Rašín z Klikařova a PhDr. Bedřich Štauber z Loun šedesátka, sedmdesátka Miroslav Milec z Českých Budějovic a RNDr. František Zahradník z Plzně. Dámy prominou a všem přejeme hodně zdraví, pohody, zážitků z akcí pobočky a při četbě Hlásky. Případně změny jmen, adres a titulů je třeba změnu nahlásit.

Zpráva o činnosti v r. 2009: Opět se po celý rok (mimo prázdnin) dařilo zajišťovat na klubových schůzkách přednášky, podobně jako čtyři přednášky pro veřejnost v prostorách Západočeské univerzity. Uskutečnily se dvě členské schůze, dvě výměny pokladních, jarní autobusový zájezd na Karlovarsko (podzimní se pro nezájem členstva nekonal), autovycházky na Božeňsko a do Pošumaví. O všech aktivitách bylo podrobně referováno v Hlásce.

tajemník P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v r. 2009: upravený zůstatek 14 506,5 Kč. Příjmy: 18 384 Kč (příspěvky 11 464, na Hlásku 6920). Výdaje: 18 525 Kč (na Hlásku 6920, poštovné 7648, desátek 1890, přednášky 2000, kanc. potřeby 67 Kč). Zůstatek: 14 365,5 Kč.

pokladní K. Brzobohatá

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz.; Mgr. Josef Jan Kovář, Renneská třída 416/39, 639 00 Brno-Štýřice.

Mimořádná schůze pobočky se konala na popud Rady 20. 11. 2009 v restauraci šermířského klubu L.A.G., Brno, Studánka. Přítomno bylo 10 členů, dva se omluvili. Předseda Švehla a pokladník Kovář podali hlášení o nedostacích během posledních let stran podávání zpráv o činnosti, hospodářských zpráv a plateb. Informovali také o opatřeních přijatých Radou KASu vůči pobočce. Dále byla podána hlášení o provedené nápravě: předseda Švehla informoval o vypracované a odeslané zprávě o činnosti; člen Štětina informoval o dalším, jím vypracované zprávě o činnosti; pokladník Kovář informoval o vypracovaných a odeslaných hospodářských zprávách, o provedení dlužných plateb k 20. 10. 2009 a o současném stavu účetnictví. Následně oba funkcionáři složili své funkce. Přítomní členové pobočky vzali na vědomí odčinění nedostatků a rozhodli takto: a) předsedovi i pokladníkovi pobočky byla vyslovena důtka, b) v rámci nápravy jim bylo nařízeno setrvat ve funkci a očistit jméno pobočky pilnou prací. Na rok 2010 byly naplánovány akce: a) J. Štětina připraví exkurzi na Boskovičko, termín bude upřesněn, b) P. Šimeček pošle předsedovi informace k chystaným akcím zlínské pobočky, kterých by se brněnská pobočka mohla zúčastnit.

zapsal J. J. Kovář

Zpráva o činnosti v r. 2009: V roce 2009 bylo nejvýznamnější akcí pobočky kolokvium „Nové archeologické objevy sakrální architektury na jižní Moravě“, které proběhlo v prostorách brněnského biskupství na Petrově dne 19. 5. 2009. Akci spoluorganizovaly i Diecézní muzeum v Brně, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Ústav archeologické památkové péče v Brně, Archaia Brno, o. p. s. a Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity. V rámci kolokvia zaznělo celkem 15 referátů, které se zabývaly sakrálními aktivitami a stavbami z období stěhování národů (lokality Žurán na slavkovském bojišti), Velké Moravy (lokality Mikulčice, Modrá u Velehradu, Hradisko sv. Klimenta u Osvětman, Pohansko u Břeclavi) i pozdějších období středověku (rotunda sv. Kateřiny ve Znojmě, dóm sv. Václava v Olomouci, kostel sv. Go-

tharda v Modřicích atd.). Akci navštívily desítky osob z řad vědecké obce, studentstva i laické veřejnosti. Z dalších kolektivních aktivit stojí za zmínku účast některých členů pobočky na velice vydařené exkurzi KASu Zlín do Maďarska. Z individuální činnosti: F. Kofínek informoval o vyhnání nelegálních výkopců z hradu Nový Šaumburk, J. Štětina pokračuje v bádání na hradech a zámcích Boskovic, Holešov a Kroměříž, J. Přinesdomů pokračuje v bádání o hradě Levnov; informoval o nelegálním výkopu na Levnově a jeho fotografické dokumentaci, M. Plaček pokračuje v publikační činnosti a informoval o poznatcích z dovolené na Krétě, P. Šimeček spolupracuje s M. Plačkem výstavní cyklus Copuli Lapidum (letos např. na Pernštejně, ve Znojmě), pokračuje v popularizační činnosti (studie o hradu Litice aj.), upozornil na výzkum Archaie Brno na hrádce Rumberk u Letovic, J. J. Kovář spolupracoval v Jeseníku výstavu Žulovská pahorkatina (s hrady Frýdberk, Kaltenštejn), J. Merta upozornil na výzkum zámku (dříve hradu) Veselí nad Moravou, prováděný Archaie Brno; podrobné info podal M. Plaček, J. Unger vede výzkum nově objeveného kostela v Tasově u Velkého Meziříčí (nynější objekt fary); objeveny základy rotundy asi z 1. třetiny 13. století. Závěrečnou akcí pobočky za rok 2009 byla mimořádná členská schůze 20. 11. v prostorách šermířského klubu L.A.G., kdy byly dořešeny letité administrativní a finanční nedostatky vůči Radě KASu, byla distribuována zadržena Hláška. Na rok 2010 je z kolektivních aktivit připravována členská exkurze na Boskoviccko a část členů pobočky rovněž plánuje účast na akcích kolegů z pobočky Zlín.

zapsal J. J. Kovář

Zpráva o hospodaření v r. 2009: Zůstatek: 2440 Kč. Příjmy: 1120 Kč (čl. příspěvky 720, na Hlášku 360, dar 40). Výdaje: 2080 Kč (desátek i dlužný 240, za Hlášku i dluh 640, na seminář 1200), Zůstatek: 1480 Kč.

pokladník J. J. Kovář

Pobočka Zlín

KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346. E-mail: jihoz@post.cz.

Zpráva o činnosti v r. 2009: 3. ledna byl uskutečněn tříkrálový výstup na hrad Helfštýn. 7. – 10. 5 se konal zájezd pobočky a dalších zájemců na hrady a zámky Slovenska a Maďarska. Ve čtvrtek jsme navštívili hrad a zámek Divín, hrad Filakovo a večer jsme dorazili k hradu Šomoška, jehož půlka leží na Slovensku a druhá část v Maďarsku. Prohlídka hradu proběhla v pátek ráno, následovala nedaleká zřícenina hradu Salgó a dále známé velké zříceniny hradu Holóko. Nocleh byl pod hradem Sirók a ráno v sobotu jeho prohlídka. U obce Paradasvár leží zámek Sasvár, nyní přeměněný na pětihvězdičkový hotel. Potom jsme dlouho hledali nepatrné zbytky hradu Benevár nalézající se na pořádném kopci. Následoval hrad Kisnána na mírném návrší uprostřed stejnojmenné obce, jehož počátky sahají do 11. století. Odpoledne jsme přijeli do města Eger, ležícího v malebném údolí na rozhraní pohoří Bükk a Mátra, se spoustou barokních památek a se středověkým hradem – pevností – která v 16. století skoro rok odolávala obléhání Turky. Navštívili jsme též vinný sklípek. V neděli po prohlídce města jsme odjeli do Zlína.

2. – 5. 7. proběhla akce Hrad Křídlo (hlavní organizátor R. Vrla). Kácely se a vyřezávaly nálety. V jádře hradu byl zjištěn nezákonný výkop. Členové pobočky pod vedením archeologa sondu začistili, zdokumentovali a zasypali. 28. – 30. 8. následovala akce Hrad Zubačov u obce Komňa – čištní zříceniny věže pro následnou rekonstrukci. Zbudováno bylo přístupové schodiště z dřevěných prachů (10 účastníků).

24. – 29. 9. akce Barbarossa III. Posádky dvou automobilů navštívili skalní hrady Alsaska, Lotrinska, Falckého lesa a severních Vogéz, celkem 16 hradů. Ve Falckém lese nádherný Neu Dahn, „trojhrad“ Alt Dahn, Grafen Dahn a Tannstein, následoval Bewarstein, novogotický hrad. V Alsasku na hranicích s Německem zřice-

niny Lowenstein, Hohenbourg, Wegelnburg, Fleckenstein, Froensbourg, Wasigenstein, Blumenstein, hrady Falkenstein a Waldeck v Lotrinsku, v Alsasku zříceniny Petit Arnsbourg, Schoeneck (v rekonstrukci, opravdu krasavec). Spalí jsme většinou pod širákem, počasí nám přálo.

4. – 12. 10 čtyři členové pobočky podnikli 3. ročník pěšího putování po hradech jižních Čech a jižní Moravy. Začali na Dívčím Kameni (kde skončili loni) a pokračovali na Pořešín, Sokolčív, tvrz Cukenštejn, Nové Hrady, Landštejn, historické město Slavonice, na zříceninu Frejštjn u Vranovské přehradě.

27. 12. se konala akce na počest PhDr. Jiřího Kohoutka Csc., které se účastnilo 15 členů pobočky a další příznivci V 8. hod. ráno jsme vyjeli autobusem ze Zlína do Pozdřechova, odtud po žluté na Svíradov (737 m n. m.) a dále po hřebeni po modré na hradiště na hoře Klášťov (753 m n. m., nejvyšší hora Vizovických vrchů). Toto hradiště z doby popelnicových polí i z doby Velkomoravské říše zkoumal Jiří Kohoutek v letech 2005 – 2007. Byl zde nalezen bohatý depot železných nástrojů z dob Velké Moravy. N počest dr. Kohoutka je zde vybudována naučná stezka s panely a textem o jeho výzkumech. Poté jsme pokračovali přes Rovné a Suchý vrch přes Chladné studně do Vizovic a odtud vlakem zpět do Zlína.

2. 12. proběhla 15. valná hromada pobočky za účasti 32 členů. Bylo přijato 7 nových členů, 4 členové ukončili členství, takže pobočka má celkem 62 členů.

Zpráva o hospodaření v r. 2009: Zůstatek: 4479 Kč. Příjmy: 6580 Kč (čl. příspěvky a předplatné Hlásky). Výdaje: 4351 Kč (desátek předpl. Hlásky, poštovné, obálky, občerstvení na výroční schůzi). Zůstatek: 6708 Kč.

Z. Sadílek – MUDr. Jiří Hoza

Pobočka Humpolec

KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec. E-mail: frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, orlikhumpolec@seznam.cz.

Zpráva o činnosti v r. 2009: Členové pobočky se scházeli v průběhu roku při jednáních společnosti Castrum o. p. s. a dále při pořádání jednotlivých kulturních a dobrovolnických aktivit na hradě Orlik. Dále se jednotliví členové zapojili na záchranných pracích na objektu čp. 338 v Humpolci na Zichpili – jednoho z pozůstatků historické zástavby města. Výroční členská schůze pobočky se konala dne 24. 10. 2009. Byli jmenováni noví členové do společnosti Castrum o. p. s. – Mgr. Petr Filip a Mgr. Roman Brzoň. Do pobočky Humpolec byl přijat nový člen – Mgr. Vladimír Staněk. Pobočka tak k závěru roku čítá 10 členů. Do knihovničky pobočky byla přikoupena publikace AH 34/09.

Zpráva o hospodaření v r. 2009: Zůstatek: 1264 Kč. Příjmy: 660 Kč (čl. příspěvky, předplatné Hláška). Výdaje: 1030 Kč (desátek 100, Hláška 160, publikace 770). Zůstatek: 894 Kč.

F. Kocman

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Praha

KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice, e-mail: julovec@mvcr.cz, houskovad@seznam.cz.

Pobočka Hradec Králové

Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí, e-mail: slavik_dp@volny.cz, jaroslav_cerny@centrum.cz.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 06. 2010
(vyjde v první červencové dekádě 2010)

HLÁŠKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2010.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Petr Beránek, (www.klubaugustasedlacka.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň (rozember@kar.zcu.cz nebo pmikota@post.cz)

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Nadačního fondu pro kulturní aktivity občanů města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 360 výtisků